

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní
Katedra managementu a informatiky

Hospodářský rozvoj vybraného regionu

Bakalářská práce

Economic development of the selected region

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Ing. Dana Junková Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Dušan Smerekovský

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, který jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.
V Mariánských Lázních, dne 12. 03. 2022

.....

Dušan Smerekovský

Anotace

Hlavním předmětem této bakalářské práce bylo v širším pojetí analyzovat a poukázat na hospodářský rozvoj regionu Mariánské Lázně, spadajícího pod Karlovarský kraj. V teoretické části se práce zaměřila především na vytvoření teoretického základu. Byl zde popsán region, regionalizace, typy regionů, regionální disparity, regionální rozvoj a ukazatele pro hodnocení úrovně daného regionu. Na tuto teoretickou část navazuje část praktické. V ní byl nejprve popsán region Mariánské Lázně, kterou jsou jedny z nejznámějších lázní v rámci Evropy. Je to dáno mnoha minerálními prameny, které jsou určeny k léčebným účelům. Poté je to kvalitním životním prostředím, mnoha kulturními akcemi. Poté byla provedena socio-ekonomická analýza regionu. Zde tedy byla provedena analýza ekonomické stránky regionu, sociálního vybavení a obyvatel. Na to navazovat kvantitativní výzkum v podobě dotazníkového šetření. Ten byl realizován mezi 112 obyvateli regionu. Na výsledky těchto zjištění navazuje kapitola, která hodnotí problémové oblasti a stanovuje doporučení pro zlepšení.

Klíčová slova

Region, regionalizace, socio-ekonomická analýza, nezaměstnanost, regionální rozvoj.

Annotation

The subject of this bachelor thesis was in a broader sense to analyze and show the economic development of the Mariánské Lázně region, which falls under the Karlovy Vary region. In the theoretical part, the work focuses mainly on creating a theoretical basis. The region, regionalization, types of regions, regional disparities, regional development and indicators for assessing the level of the region were described here. This theoretical part is followed by a practical part. It first described the Mariánské Lázně region, which is one of the most famous spas in Europe. This is due to the many mineral springs that are intended for medicinal purposes. Then it's a quality environment, with many

cultural events. A socio-economic analysis of the region was then carried out. Thus, an analysis of the economic aspects of the region, social facilities and inhabitants was performed here. This is followed by quantitative research in the form of a questionnaire survey. It was part of the 112 inhabitants of the region. The results of these findings are followed by a chapter that assesses problem areas and sets out recommendations for improvement.

Keywords

Region, regionalization, socioeconomic analysis, unemployment, regional development

Obsah

1	Úvod	7
2	Řešený problém, cíle práce a metody zpracování	9
2.1	Řešený problém	9
2.2	Cíl práce	9
2.3	Metodika práce	10
3	Teoretická část	12
3.1	Regionalizace	12
3.2	Region a jeho klasifikace	12
3.2.1	Typy regionů	14
3.2.2	Regiony v České republice	18
3.3	Regionální disparity	21
3.4	Regionální rozvoj	23
3.5	Ukazatele hodnotící úroveň regionů	28
4	Praktická část	36
4.1	Profil regionu	36
4.2	Socio-ekonomická analýza regionu	37
4.2.1	Analýza obyvatel	37
4.2.2	Ekonomická analýza	42

4.2.3 Sociální analýza	46
4.3 Empirický výzkum v regionu.....	48
4.4 Zhodnocení problémových oblastí	55
5 Závěr	58
6 Seznam literatury	59

1 Úvod

Značné rozdíly v socioekonomické úrovni regionů jsou problémem většiny členských zemí Evropské unie, Českou republiku nevyjímaje. Jejich vyrovnávání je jedním z hlavních cílů regionální politiky Evropské unie. V České republice přispěl k prohloubení těchto nedostatků přechod z centrálně řízené ekonomiky na tržní hospodářství. Přechod s sebou přinesl mnoho změn a problémů.

Úroveň jednotlivých regionů v současnosti reaguje na impulsy se značnou setrvačností, přesto ale existují kritické úrovně jak růstových, tak útlumových kumulativních faktorů. nivelizovat. Obecným trendem je posilování vlivu metropolitního prostoru Prahy a dalších velkých center, v jejichž hodinové izochroně dostupnosti se nachází většina státu. Zaznamenáváme rostoucí odstup center od některých znevýhodněných periférií ČR. Dílčími faktory jsou věková struktura obyvatelstva a vzdělanost v širším slova smyslu. Adaptace ekonomiky regionů na nově vzniklé změny závisí na schopnosti a součinnosti organizací a institucí regionů reflektovat a pružně se přizpůsobovat měnícím se podmínkám, s cílem efektivně vytvářet a využívat potenciální možnosti rozvoje kraje. K zajištění prosperity kraje a spokojenosti obyvatel regiony vyvíjejí aktivity směřující ke zvýšení přitažlivosti regionu s cílem přilákat kapitál, podnikatelské subjekty, turisty a mnohé jiné.

Hlavními předpoklady pro pochopení tematiky hospodářského rozvoje regionu je důležité znát vývoj regionální ekonomiky a její aktuální stav. Důležité pro hodnocení stavu úrovně ekonomiky a pochopení problematiky jsou ukazatele, které jsou základem pro její celkovou analýzu.

Pro tuto bakalářskou práci byl zvolen region Mariánské Lázně, který společně s dalšími západolázeňskými městy (Františkovy Lázně, Karlovy Vary) tvoří tzv. západočeský lázeňský trojúhelník, a její rozvoj je spojen především s lázeňstvím a velkým množstvím minerálních pramenů. Hospodářství této oblasti proto vychází z příjmů nejenom rezidentů, ale také zahraničních turistů.

Lázeňství jde však v tomto regionu také ruku v ruce s cestovním ruchem, ten ovšem byl již od roku 2020 značně poškozen koronavirovou epidemií.

Na tuto problematiku reflektuje tato bakalářská práce, která je systematicky rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části práce jsou představeny klíčové pojmy z oblasti regionálního rozvoje. Nejprve zde jsou vymezeny pojmy, jako je region, regionalizace a regionální disparity. Poté je vymezen samotný pojem regionální rozvoj. Následně jsou popsány ukazatele hodnotící úroveň regionů. Praktická část práce obsahuje detailní analýzu uvedeného regionu pomocí demografických, sociálních a ekonomických ukazatelů, které zhodnocují úroveň rozvoje regionu. Závěr práce je tvořen návrhy a doporučení vedoucí ke zlepšení hospodářského rozvoje regionu Mariánské Lázně.

2 Řešený problém, cíle práce a metody zpracování

Ve druhé kapitole této bakalářské práce je popsán řešený problém, cíl a metodika práce.

2.1 Řešený problém

V této bakalářské práci se zabýváme zkoumáním ekonomických a sociálních souvislostí, které ovlivňují rozvoj regionu Mariánské Lázně. Problémem tohoto regionu je to, že jeho rozvoj je spojen především s lázeňstvím, díky značnému množství přírodních zdrojů, v podobě minerálních pramenů. Hospodářství této oblasti proto vychází především z příjmů z lázeňství. Lázeňství jde však v tomto regionu také ruku v ruce s cestovním ruchem, který je od roku 2020 značně poškozen koronavirovou epidemií. Právě cestovní ruch je oblast, která byla řadou lockdownů zasažena nejvíce. Především v roce 2020 tento obor v České republice zažil úpadek v oblasti zahraničních turistů o 74 % a domácích turistů o 24 %.¹

Snahou této bakalářské práce je proto podat co nejrealnější pohled na hospodářský rozvoj a trend vývoje prostřednictvím vyhodnocování socio-ekonomických ukazatelů, které vyjadřují úroveň rozvoje daného regionu. Touto prací bude upozorněno na potenciál a možné nedostatky zkoumaného regionu, které je možno využít k růstu rozvoje regionu, jako nástroje pro zlepšení kvality života obyvatel Karlovarského kraje.

2.2 Cíl práce

Hlavním cílem předkládané bakalářské práce je v širším pojetí analyzovat a poukázat na hospodářský rozvoj regionu Mariánské Lázně (ve smyslu správního obvodu obce, kam spadá dalších 13 obcí v blízkém okolí) spadajícího pod Karlovarský kraj. Tento hlavní cíl je složen z několika dílčích cílů:

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: pokles cestovního ruchu, [cit. 15.2.2022]. Dostupné z URL:<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/cestovni-ruch-4-ctvrtleti-2020>

- Definování základních teoretických východisek regionálního rozvoje a hodnotících ukazatelů.
- Hodnocení stavu rozvoje tohoto regionu prostřednictvím sociálně-ekonomických ukazatelů vyjadřujících úroveň rozvoje celého Karlovarského kraje se zaměřením na region Mariánské Lázně.
- Realizace kvantitativního výzkumu u obyvatel regionu.
- Definice doporučení pro zlepšení současné situace.

2.3 Metodika práce

První část této práce je teoretická část. Předmětem zkoumání je především region společně s jeho stavem a rozvojem. Na pochopení dané problematiky bylo nezbytné uspořádat a rozšířit znalosti v oblasti regionálního rozvoje, makroekonomických, jakož i sociálních ukazatelů, které se užívají ke zkoumání regionu a srovnání trendu vývoje za posledních pět let. Toho bylo dosaženo studiem a následnou rešerší odborné literatury a pramenných zdrojů. Při práci bylo využito množství zdrojů od domácích i zahraničních autorů.

Druhá část této bakalářské práce je analytická. V úvodu této části práce je nejprve věnována první část základnímu popisu zkoumaného regionu Mariánské Lázně, resp. správního obvodu obce Mariánské Lázně. Poté následuje vlastní průzkum ukazatelů, které jasně hovoří o stavu rozvoje regionu. Zde jsou voleny ukazatele, které jsou popsány v páté kapitole teoretické části práce. Jedná se především o ukazatele HDP, nezaměstnanosti, zaměstnanosti, ekonomickou aktivitu obyvatelstva a s tím související mzdy. Tato analýza je obohacena o srovnání regionu s okolními regiony v rámci Karlovarského kraje a v řadě ukazatelů je provedena komparace rozvoje regionu Mariánské Lázně k celkovému vývoji České republiky. V rámci této části práce je užit kvalitativní výzkum. Jak uvádí Hendl, je to proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených

podmínkách.² Je to taková metoda, která umožňuje systematický rozbor a hodnocení vybraných dokumentů, z hlediska jeho vnitřních i vnějších znaků.³ Konkrétní metodou je tedy kvalitativní analýza dat a dokumentů. Za užití metody tak lze analyzovat obsahové i materiální aspekty různých dokumentů, statistik, které poskytuje Český statistický úřad, Ministerstvo práce a sociálních věcí a samotný kraj Karlovarský. Datovou základnu tak tvoří sekundární data. Dále je zde volena metoda porozumění, jejímž cílem je zkoumat důvody a příčiny vzniku určitých situací, motivy aktérů v rámci regionálního rozvoje atd. V neposlední řadě je zde volena metoda komparace. Ta dle Sedlákové o metodu, která se snaží odhalovat rozdíly.⁴

Dále je v rámci bakalářské práce užitá metoda kvantitativní. Ferjenčík uvádí, že se jedná o takový výzkum, ve kterém „výzkumník stojící před mnoho-rozměrností objektu zkoumání, uvědomuje si nemožnost zachytit ji přesně ve všech jejích podobách. Vybírá si proto jen některé z nich a ty potom pečlivě studuje. Jeho zjištění mohou být přesnější, ale často jim chybí kontext“.⁵ V rámci kvantitativní metody je užitá metoda dotazníkové šetření, kdy jsou osloveni jak obyvatelé daného regionu, tak i představitelé významných podniků na území obcí spadající pod správní obvod obce Mariánské Lázně. Smyslem dotazníkového šetření je získat bližší informace, které mají vliv na hospodářský rozvoj regionu.

V závěru práce jsou na základě metody dedukce, indukce, výsledků výzkumů stanoveny doporučení.

² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016. ISBN 80-262-0982-6.

³ BOWEN, Glen A. Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*. 2009, roč. 9, č. 2. DOI: 10.3316/QRJ0902027. ISSN 1448-0980.

⁴ SEDLÁKOVÁ, Renata. *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 80-247-3568-9.

⁵ FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-736-7815-9

3 Teoretická část

První kapitola bakalářské práce je zaměřena na definici základních pojmů, s nimiž je dále operováno. Jedná se o termíny jako je region, regionalizace, regionální disparity a regionální rozvoj. Poté jsou představeny metody hodnocení úrovně regionu.

3.1 Regionalizace

S pojmem region souvisí termín regionalizace. Regionalizaci mnozí autoři považují za vymezení regionů. Jak uvádí Krejčí, regionalizaci můžeme vnímat jako mapu regionů. To znamená jako výsledek procesu vymezení regionů. Jde o členění území země na menší územní celky, popřípadě seskupování jednotlivých prostorových jednotek do větších celků. Počet regionů závisí na účelu, kvůli kterému je region vymezen, na velikosti té dané země, území atd.⁶

Cílem regionalizace je dle Macháčka přinášet uspokojivé řešení rozvojových potřeb, v rámci regionální politiky, péče a ochranu životního prostředí, a to pomocí vhodného územního a správního členění země. V rámci regionalizace se užívají různé analýzy, poznávání a výzkumy.⁷

Regionalizaci je možné realizovat podle různých hledisek, díky čemuž vznikají různé typy regionů, jak je patrné dále v této bakalářské práci.

3.2 Region a jeho klasifikace

Klíčovým pojmem celé této bakalářské práce je region. Pojem region se v současnosti používá každodenně, a to v různých souvislostech a v různých disciplínách. Proto ho také nemůžeme definovat jednotně jako jeden model.

⁶ KREJČÍ, Tomáš a kol. *Regionální rozvoj: teorie, aplikace, regionalizace*. 2. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-914-8.

⁷ MACHÁČEK, Jaroslav, Petr TOTH a René WOKOUN. *Regionální a municipální ekonomie*. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1836-7.

Region se vztahuje, jak uvádí Jílková, k prostoru, který je předmětem několika vědních disciplín, jako je např. geografie, urbanismus, ekonomie, technické obory apod., a to v závislosti na objektu zkoumání, který vyjadřuje.⁸ Je třeba konstatovat, že regiony samy o sobě neexistují, naopak vyplývají z průběhu přechodu od jednotlivého k obecnému nebo vycházejí ze stavby, to jest osobitého způsobu jejich určení, který je označován, jak již bylo výše uvedeno, jako regionalizace.⁹

Region je klasická jednotka umělé povahy, která je nekonvenční a zatím objektivně nedefinovaná. Přírodní vědy se snaží objektivními a všestranně platnými kritérii definovat region, jehož význam není podmíněn historicky ani společensky.¹⁰ Doposud nejvýstižnější definicí regionu je pravděpodobně následující definice. „*Region je složitý dynamický prostorový systém, který vznikl na zemském povrchu na základě interakce přírodních a socio-ekonomických jevů.*“¹¹ Vhodné pojetí nabízí také např. Skokan, který uvádí, že region je určité území, které je definované specifickými prvky. V rámci tohoto území existuje funkční, specifická infrastruktura a prosazuje se zde jednotný zájem na zvýšení blahobytu v regionu či zájem na jeho rozvoji.¹² V rámci české legislativy, konkrétně v zákoně č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, je region

⁸ JÍLKOVÁ, Eva a kol. *Hospodářská politika a regionální rozvoj*. Olomouc: Moravská vysoká škola, 2018. ISBN 978-80-7455-070-6.

⁹ WOKOUN, René a kol. *Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde Praha, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

¹⁰ PAVLÍK, Marek a kol. *Regiony budoucnosti: spolupráce, bezpečí, efektivita: inspirace pro rozvoj měst a regionů s příklady dobré praxe*. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-1310-1.

¹¹ ANDĚL, Jiří. *Sociogeografická regionalizace*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta UJEP, 1996. ISBN 80-7044-112-7, s. 15.

¹² SKOKAN, Karel. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis, 2004. ISBN 80-7329-059-6.

vymezen jako „územní celek vymezený pomocí administrativních hranic krajů, okresů, obcí nebo sdružení obcí, jehož rozvoj je podporován.“¹³

Území České republiky je charakteristické rozdílným přírodním, sociálně-ekonomickým a ekologickým prostředím. Díky těmto rozdílům se v České republice nacházejí různorodé regiony. Každý region má jinou dynamiku rozvoje, podmínky životního prostředí, infrastrukturu atd., kterými se navzájem odlišují.¹⁴ Pojem region je nutné vnímat jako celistvou, nezávislou oblast, samostatnou, hlavně v rámci kulturní, sociální a ekonomické sféry. Můžeme proto také konstatovat, že region představuje sdružení buď územně správní, nebo politicko-administrativní, s přísně vyjádřenými pravomocemi administrativních institucí v dané oblasti, přičemž obvod, okres, kraj, město nebo skupina obcí je rozmezím této oblasti.¹⁵

3.2.1 Typy regionů

V odborné literatuře je patrná snaha typologizace regionů podle nejrůznějších kritérií, kde se ve většině kombinují tři hlavní aspekty. Tyto aspekty bereme jako pojetí nebo koncepci prostoru – území, či oblasti, jeho velikost a věcný obsah. Nejužívanější klasifikace regionů je dle německého geografa H. H. Blotvogela, který rozlišuje tyto typy regionů:

- **Reálné regiony**

Reálné neboli analytické regiony, které jsou vědeckými konstrukcemi a slouží k vědeckému poznání a k vědeckému uspořádání reality. Tento typ regionů lze konstruovat na základě účelu, kterému mají sloužit, nebo podle teorie, z níž vycházejí. Existují dva typy reálných regionů: *jednoznačně*

¹³ Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje.

¹⁴ KLAPKA, Pavel. *Regiony a regionální taxonomie: koncepty, přístupy, aplikace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. ISBN 978-80-244-5448-1.

¹⁵ MACHÁČEK, Jaroslav, Petr TOTH a René WOKOUN. *Regionální a municipální ekonomie*. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1836-7.

lokalizovatelné regiony – např. různé přírodní jednotky, povodí řek apod., a *funkční regiony*, jako je např. krajina, oblast trhu práce, hospodářský prostor nebo městský region.

- **Regiony vymezené lidskými aktivitami a činnostmi**

Tyto regiony vznikají každodenním jednáním individuálních nebo kolektivních aktérů (různých zájmových skupin, podniků, sdružení, obcí a měst). Jako příklad můžeme uvést akční prostor obyvatel, jednotlivců nebo skupin, oblasti dané územní působností regionálních médií, území dobrovolných svazků měst a obcí.

- **Identifikační regiony**

Jsou vnímány jako regiony, se kterými se aktéři identifikují a vznikají na základě společenské komunikace – face to face. Jako příklad můžeme uvést kontakty, média, politiku, jako např. regiony jako oblast působnosti politického jednání.¹⁶

Region můžeme rozdělit dle Klapky, jako formálně (administrativní) nebo neformálně vymezený prostor. Příkladem formálně vymezeného regionu je územně správní členění území na regiony. Představuje také jednu z konkrétních forem regionalizace. Jde zde o systémové předpoklady prostorové organizace společnosti, které jsou vyjádřeny posloupností územních jednotek veřejné správy, konkrétně samosprávy a státní správy.¹⁷

Podle Tvrdoně a kol., lze regiony členit následovně na:

- **venkovské** – potravinářství a zemědělství,

¹⁶ BLOTEVOGEL, Hans Heinrich. Zur Konjunktur der Regionsdiskurse. *Informationen zur Raumentwicklung*, 2000, nr. 9/10, pp. 491-506. ISSN 2698-8410.

¹⁷ KLAPKA, Pavel. *Regiony a regionální taxonomie: koncepty, přístupy, aplikace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. ISBN 978-80-244-5448-1.

- **městské** – nerovnováha mezi ekologickými a ekonomickými kritérii může vyvolat neúměrnou necentrovannost populace, tyto regiony se nacházejí v centrech růstu,
- **horské** – podpora cestovního ruchu,
- **pohraniční** – regiony, ve kterých je třeba řešit hospodářskou spolupráci, propojení infrastruktury a také rozvoj kulturních kontaktů,
- **upadající** – jde zde o regiony, kde dlouhodobě přetrvává „útlum“, který se projevuje ve slabém pracovním potenciálu a propadu jakékoliv ekonomické aktivity.¹⁸

Regiony reálné a vymezené lidskými aktivitami rozlišujeme tradičním způsobem na popisné a normativní regiony, které se využívají v regionálních vědách. **Deskriptivní regiony** vymezujeme podle situační analýzy a známe dva typy popisných regionů: homogenní a heterogenní. Homogenní regiony vymezujeme prostřednictvím rovnoměrné intenzity výskytu reprezentativních jevů, jako např. vysoká míra nezaměstnanosti, podíl pracovníků v zemědělství. Heterogenní (funkční) regiony rozlišujeme podle funkcí vysvětlující jejich důvod existence, jako jsou spádové oblasti, docházky do škol, za prací, službami nebo opačným způsobem, docházka obyvatel měst za příměstskou rekreací. **Normativní regiony** vznikají na základě požadavků legislativy nebo exekutivy politickým rozhodnutím. Do této skupiny patří kromě administrativně-správních jednotek i plánovací regiony, a také regiony se soustředěnou podporou státu, kterou vymezují společné strukturální problémy.¹⁹

¹⁸ TVRDOŇ, Jozef, Marta HAMALOVÁ a Elena ŽÁRSKA. *Regionálny rozvoj*. Bratislava: Ekonóm, 1995. ISBN 80-225-0671-0.

¹⁹ BLOTEVOGEL, Hans Heinrich. Zur Konjunktur der Regionsdiskurse. *Informationen zur Raumentwicklung*, 2000, nr. 9/10, pp. 491-506. ISSN 2698-8410.

Se zvyšujícím se významem regionů se vědecký zájem upozaduje a do popředí vstupují procesy institucionalizace a politického řízení regionů. Současná literatura poskytuje pět dimenzí růstu významu regionů. Jsou jimi politická, ekonomická, sociálně-kulturní, ekologická a strategická (plánovací) dimenze.²⁰

Pro potřeby regionální politiky je důležité rozdělit regiony podle stupně jejich ekonomického rozvoje na rozvinuté a problémové. Jak konkrétně uvádí Macháček a kol., **rozvinuté regiony** jsou regiony, které se dokáží přizpůsobovat se měnícím se podmínkám na trhu zboží a práce, přičemž jsou schopny oslovit domácí i zahraniční investory. Obecně jde o metropolitní regiony, které jsou nakloněny interním i externím aktivitám. Vyžadují zvláštní opatření státu. **Problémové regiony** jsou ovlivňovány dlouhodobě působícím negativním faktorem, jakými jsou nezaměstnanost, pomalý růst, příjmová nerovnováha a úbytek obyvatel. Příčinami vzniku takových regionů jsou nedostatečná konkurenceschopnost podniků, nepříznivá infrastruktura, neadekvátní lidské zdroje, vzdálenost od trhů či externí rozhodování.²¹

Výše jmenované problémové regiony je možné rozlišit na regiony zaostávající, strukturálně slabé a prokrvené. **Zaostávající regiony** jsou charakteristické podprůměrným vybavením výrobních faktorů, podprůměrným HDP na obyvatele, podprůměrnou mírou důchodů obyvatelstva a nízkou úrovní využití přírodních zdrojů a zdrojů pracovních sil. **Strukturálně slabé regiony** jsou ty regiony, které byly původně rozvinuty, ale působením rychlého technického pokroku nejsou schopny adekvátně reagovat na změnu mezinárodních politických vztahů a přizpůsobovat se měnícímu se prostředí, vyznačují se podprůměrnou flexibilitou a pomalými strukturálními změnami. Jde hlavně o regiony s tradičními odvětvími, jako je např. těžba a zpracování surovin

²⁰ WOKOUN, René a kol. *Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde Praha, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

²¹ MACHÁČEK, Jaroslav, Petr TOTH a René WOKOUN. *Regionální a municipální ekonomie*. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1836-7.

čili těžký průmysl. **Prokrvené regiony** se vyskytují hlavně ve vyspělých ekonomikách. Jejich hlavními problémy jsou vysoká koncentrace ekonomických činností v regionu, což má za následek zvyšování nákladů na sociální a technickou infrastrukturu, vznik dopravních problémů a problémy se zachováním kvality životního prostředí.²²

3.2.2 Regiony v České republice

Území České republiky je možné taktéž členit na různé regiony, a to dle různých hledisek. Jak uvádí Kahoun, v minulosti se např. rozdělovalo území České republiky na Čechy, Moravu a Slezsko.²³ V současné době využívá Česká republika zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu. Dle něj se při hierarchii území užívá obec, pověřená obec, obec s rozšířenou působností, kraj a celá Česká republika.²⁴ V České republice existuje v současné době 14 vyšších územních samosprávních celků, které představují jednotlivé kraje. Tyto celky rozhodují o všech náležitostech od úrovně lokální až po centrální úroveň správy. Děje se tak od 1. 1. 2000. Krajské dělení existovalo i v dřívějších letech 1960 – 1990 a odlišovalo se od předchozího dělení z let 1949 – 1960 tím, že byl více brán zřetel na odlišné hranice přirozených regionů a administrativních regionů, a proto se dnes všechny obce na území daného kraje mohou považovat za rozšíření krajského města a mohou v něm tak hledat zázemí.²⁵

Evropská unie používá pro statistické účely a pro účely regionální politiky systém regionálního členění NUTS - Klasifikace územních statistických

²² BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.

²³ KAHOUN, Jan. *Ukazatele regionální konkurenceschopnosti v České republice*. Praha: Working Paper CES VŠEM, 2007, č. 6. ISSN 1801-2728.

²⁴ Zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu).

²⁵ PAVLÍK, Marek a kol. *Regiony budoucnosti: spolupráce, bezpečí, efektivita: inspirace pro rozvoj měst a regionů s příklady dobré praxe*. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-1310-1.

jednotek pro statistické účely. Název pochází z francouzského La Nomenclature des UNITEST territoriales Statistiques, angl. Common classification of territorial units for statistics. Tato klasifikace využívá dle Boháčkové, Hrabánkové pětistupňového hierarchického třídění zemí. Stát se dělí na územní jednotky zavedené pro členské země EU a hranice takových administrativních regionů jsou důrazně definovány a kodifikovány. Pro potřeby regionální politiky a k určení vhodnosti jednotlivých nástrojů regionální politiky se statisticky sledují a zpracovávají analýzy sociální a ekonomické situace v jednotlivých regionech.²⁶

Většinou se klasifikace území skládá ze tří úrovní: NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3, pokud však členské státy EU zváží za nezbytné, mohou používat i jiné členění NUTS. V České republice určuje úrovně NUTS Český statistický úřad, který také vydává příslušná Sdělení, pokud dojde v této oblasti k určité aktualizaci. NUTS klasifikace v naší zemi sestává ze tří regionálních úrovní NUTS 1 – stát, NUTS 2 – kraj, NUTS 3 – okres a dvě lokálně úrovně.²⁷ O rozdělení státu dle klasifikace NUTS vypovídá následující tabulka č. 1.

Tabulka 1: Klasifikace územně-statistických jednotek v České republice

Úroveň NUTS	Regionální úrovně			Lokální úrovně		
Označení úrovně	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	LAU 1	LAU 2	
Území	Česko	Praha	Hlavní město Praha	1	1	
		Střední Čechy	Jihočeský kraj	Středočeský kraj	12	1 145
				Plzeňský kraj	7	624
		Jihozápad	Severozápad	Karlovarský kraj	3	134
				Ústecký kraj	7	356
		Severovýchod	Jihovýchod	Liberecký kraj	4	216
				Královéhradecký kraj	5	448
				Pardubický kraj	4	452
				Kraj Vysočina	5	704

²⁶ BOHÁČKOVÁ, Ivana a Magdalena HRABÁNKOVÁ. *Strukturální politika Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-111-6.

²⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS): metodická část* [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/131222971/cz_nuts_metodika.pdf/abd2b7fa-4e7f-4926-afc5-b58ed66d9719?version=1.3.

			Jihomoravský kraj	7	702
		Střední Morava	Olomoucký kraj	5	402
			Zlínský kraj	4	307
		Moravskoslezsko	Moravskoslezský kraj	6	323
ČR dohromady	1	8	14	77	6 325

Zdroj²⁸, vlastní úprava a zpracování

Jak z výše uvedené tabulky vyplývá, Česká republika (resp. Česko jako NUTS 0 a NUTS 1) je tvořena celkem 6 325 obcemi (LAU 2), v 77 okresech (LAU 1), ve 14 krajích (NUTS 3) a v 8 regionech soudržnosti (NUTS 2). Nejpočetnějším krajem, co do počtu obcí, je Středočeský kraj, nejméně početným krajem je Karlovarský kraj. Systematicky je poté území České republiky rozděleno dle NUTS v následujícím obrázku č. 1.

Obrázek 1 Struktura územních jednotek NUTS v České republice

Zdroj³⁰

²⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS): systematická část* [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/131222971/cz_nuts_systematicka_cast.xlsx/ba4a914d-74ec-48cb-b875-470098520a26?version=1.2.

²⁹ VEŘEJNÁ SPRÁVA ONLINE. *Města obce online* [online]. 2021 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://mesta.obce.cz/>.

3.3 Regionální disparity

Obecně definuje termín disparitu Malinovský, Sucháček jako důležitý rozdíl v hodnotě indikátorů, které popisují stupeň rozvoje regionu.³¹ Blíže regionální disparity definuje Blažek, Uhlíř jako rozdílnost a nerovnost znaků, jevů, nebo procesů, které mají územní umístění a vyskytují se minimálně ve dvou entitách územní struktury. Dále autoři uvádí, že regionální disparity se projevují nerovnoměrným vývojem regionů, vyúsťujícího do řady nerovností: sociálních, ekonomických, kulturních a nerovností v životních podmínkách.³²

Současné regionální rozdíly mezi jednotlivými regiony se projevují hlavně v ukazatelích, jako je podíl regionů na tvorbě HDP, v míře nezaměstnanosti, v úrovni vstupu zahraničního kapitálu do jednotlivých regionů, v úrovni důchodů obyvatelstva, v dynamice vzniku a rozvoji malých a středních podniků, v úrovni využívání komparativních výhod v jednotlivých regionech, v úrovni vybavení regionů infrastrukturou, v podílu investic do veřejného sektoru, ve vytváření nových pracovních míst a vzniku nových firem v regionech.³³ Wokoun však doplňuje, že je zapotřebí se ve spojení s regionálními disparitami věnovat i následujícím tématům: příčinám vzniku a zvyšování regionálních rozdílů, důsledkům disparit pro obyvatelstvo, ekonomickým rozvojem regionu a země

³⁰ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE. NUTS klasifikace ČR. *Portál územního plánování* [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://portal.ur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/nuts.asp>.

³¹ MALINOVSKÝ, Jan a Jan SUCHÁČEK. *Velký anglicko-český slovník vysvětlující pojmy regionálního rozvoje a regionální politiky Evropské unie*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2006. ISBN 80-248-1117-0.

³² BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.

³³ MACHÁČEK, Jaroslav, Petr TOTH a René WOKOUN. *Regionální a municipální ekonomie*. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1836-7.

a životním prostředím, měřením disparit, časovou a prostorovou stránkou disparit, ovlivnitelnosti disparit nástroji regionální politiky.³⁴

V současné době rozlišujeme tři typy rozdílů regionálních, které popisuje Stejskal, Kovárník takto:

- ekonomické disparity – rozdíly v kvalitě a kvantitě výstupu regionu, nejčastěji se tyto rozdíly měří pomocí výše HDP na obyvatele,
- sociální disparity – týkají se příjmu a úrovně životních podmínek obyvatelstva, pro měření sociálních rozdílů se nejčastěji používá míra nezaměstnanosti,
- územní disparity se projevují v různých geografických a přírodních podmínkách.³⁵

Regionální disparity se vytvářejí na základě několika faktorů ekonomického i neekonomického typu. Důvody regionálních rozdílů jsou tedy různé a je jich nespočetně mnoho, jak uvádí Blažek, Uhlíř. Jde o odlišnou vybavenost regionů výrobními faktory (pracovní síla, kapitál, technologie), slabé nebo neracionální využití výrobních faktorů, rozdíly v ekonomické struktuře regionů, v sociálním majetku, relativně nízká mobilita pracovní síly a kapitálu, rozdíly v poptávce po produktech regionů, odlišné konzumní zvyklosti, odlišná schopnost tvorby inovací, odlišně přírodní, geografické a historické podmínky, odlišný geografický rozměr regionů, demografické vlastnosti a rozdíly ve vzdělání populace daného regionu, náhoda či historická událost, odlišní politicky a institucionální činitelé, různorodé tradice, odlišná kultura apod. Regionální odlišnosti mají sociální, ekonomické a s tím i související politické důsledky bránící v rozvoji ekonomiky. V důsledku toho dochází k poklesu schopnosti

³⁴ WOKOUN, René a kol. *Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde Praha, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

³⁵ STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

produkcí, a tím poklesu využívání disponibilních zdrojů. Odlišnosti v existenční úrovni zapříčiňují nespokojenost a rozhořčení, větší rozměr v páchání trestných činů a sociálního vyloučení v regionech s vysokou mírou nezaměstnanosti, což má za následek i politické konsekvence. Disparity způsobují ekonomické náklady, v náhle rostoucích regionech stoupá zájem o infrastrukturu, ale i poptávka po veřejných statcích. Disparity také mohou způsobit inflační tlaky. Tyto tlaky většinou vzrůstají v regionech s kvalifikovanou pracovní silou a silnou konkurencí. Vzniká především v období expanze a jejím důsledkem je nárůst mezd. Nárůst mezd vede také k růstu poptávky po novém bydlení, což má za následek zvýšení cen bytů. Následkem vysokých výdajů na bydlení a na existenci je zpomalení migrace. Ta tvoří regionální rozdíly. Vzhledem k nežádoucím důsledkům disparit, stát zasahuje pomocí regionální politiky s cílem zajistit regionální rozvoj.³⁶

3.4 Regionální rozvoj

Autoři zabývající se regionálním rozvojem tvrdí, že regionální rozvoj má tolik definic, z kolika pohledů se na něj díváme. Samotný pojem rozvoj popisuje Cooke, Piccaluga a kol., jako proces zaměřený na určitý cíl, který je závislý na variabilních hodnotových představách v prostoru a čase. Zabývá se jím rozvojová teorie a rozvojová politika ve spojitosti s problematikou růstu a rozvoje málo rozvinutých zemí. V rozvojové teorii „rozvoj“ znamená proces, který započíná odstraňováním nejhorších nedostatků, například hladu, nemocí nebo vysoké nezaměstnanosti.³⁷

Pike a kol. poukazují na to, že *„rozvoj je obecně velmi mnohovýznamový až vágní pojem a jeho interpretace může být velmi rozdílná. V dřívějších obdobích se tento pojem ztotožňoval s pojmem ekonomický růst, proto rozvoj byl spojen*

³⁶ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.

³⁷ COOKE, Phillip a Andrea PICCALUGA et al. *Regional Development in the Knowledge Economy*. Abingdon: Routledge, 2006. ISBN 978-0-415-36553-6.

s růstem produkce, majetku a pracovních míst. Dnes se tomuto pojmu přisuzuje širší sociální, ekologický, politický či kulturní rozměr. Důležité je, že neexistují obecně platná kritéria, která by měl splňovat regionální rozvoj. Každá společnost a každá ekonomika totiž vychází z různých hodnot a tradic, proto se přisuzuje uvedeným dimenzím různý význam. Principy a hodnoty regionálního rozvoje odrážejí vztahy a rovnováhu síly mezi státem, trhem a občanskou společností a jsou politicky determinovány regionálními zúčastněnými stranami.“³⁸

Samotný regionální rozvoj je možné popsat dle Stejskala, Kovárnika jako uspořádaný průběh, kde dochází ke kladným změnám v regionální ekonomice, tento průběh obsahuje všechny zainteresované subjekty, a to domácnosti, podniky, instituce.³⁹ Cooke, Piccaluga popisuje regionální rozvoj, jako souhrn postupů v oblasti environmentální, kulturní a hospodářské. Tento rozvoj se odehrává v daném regionu, napomáhající k narůstání hospodářské soutěže a stálému vývoji v oblasti hospodářské, sociální a územní.⁴⁰

Jelikož definice regionálního rozvoje není přesně určena, dá se chápat i na základě dvou přístupů: praktického a akademického. Z **praktického hlediska** se chápe jako lepší využití a zvyšování potenciálu ve vymezeném území, například lepším využitím přírodních zdrojů a socioekonomických aktivit, čímž se zvýší životní úroveň obyvatel, zlepší se stav životního prostředí a v neposlední řadě se zlepší konkurenceschopnost soukromého sektoru. V případě potřeby hodnocení potenciálu regionu, bychom použili ukazatele hrubý domácí produkt na obyvatele, míru nezaměstnanosti, průměrnou mzdu, strukturu vzdělanosti, kvalitu a dostupnost infrastruktury apod. Takové praktické chápání

³⁸ PIKE, Andy, RODRÍGUEZ-POSE, Andrés a John TOMANEY. What King of Local and Regional Development and for Whom? *Regional Studies*, 2007, Vol. 41, Issue 9, pp. 1253-1269, ISSN 1360-0591, s. 1254.

³⁹ STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

⁴⁰ COOKE, Phillip a Andrea PICCALUGA et al. *Regional Development in the Knowledge Economy*. Abingdon: Routledge, 2006. ISBN 978-0-415-36553-6.

mají pod záštitou instituce jako krajské, městské a obecní úřady a soukromé společnosti. Z **akademického pohledu** se bere v úvahu jako aplikace vědních disciplín, hlavně ekonomie, geografie a sociologie. Tyto vědní disciplíny se zabývají jevy, procesy a vztahy vymezeného prostoru, které ovlivňují přírodní, geografické, ekonomické a sociální podmínky daného regionu. Na regionální rozvoj navazuje hledání nástrojů umožňující změny těchto procesů, a také ovlivnitelných i neovlivnitelných faktorů rozvoje. Takové chápání regionálního rozvoje se nazývá regionalistikou a je běžné pro akademickou sféru.⁴¹

Ekonomické a sociální prostředí regionu je důležitou součástí regionálního rozvoje. Jsou to různé spojitosti probíhající nikoli pouze ve vnitřní části regionu. Regionální prostředí se skládá z ekonomických a sociálních činností, které s rozvojem do určité části souvisejí.⁴² Základními prvky regionálního rozvoje jsou:

- **růst** - jednak by měl být v souladu s podmínkami udržitelného rozvoje a uspokojovat aktuální potřeby společnosti, avšak na druhé straně by neměl ohrozit uspokojení budoucích potřeb,
- **práce** - základem je uplatnit se v produktivním a úměrně zaplaceném zaměstnání, které předejde chudobě a povede k seberealizaci osobnosti,
- **rovnost** - spravedlivé přerozdělování důchodů, ačkoli přesně nedokážeme určit, jaká je správná míra spravedlnosti při rozdělování, řadíme sem také rovnost ve vzdělání, zdravotnictví apod.,

⁴¹ WOKOUN, René a kol. *Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde Praha, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

⁴² BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.

- **participace** - jde o možnost ovlivňovat rozvoj společností občany (demokratické rozhodování),
- **samostatnost** - rozhodování regionů by mělo být samostatné a má zabránit, aby regionální rozvoj ovlivňovaly silné skupiny nebo politické strany.⁴³

Jedním z hlavních úkolů regionálního rozvoje je napomáhat tvorbě parciálních činností, ty představují pro region jádro ekonomiky, mezi ně řadíme zavedení nových výrobních postupů, technik, zdokonalování vzdělání odborné síly pracovníků, používání moderních zdrojů energie aj.⁴⁴

V posledních letech se však ve spojitosti s regionálním rozvojem hovoří o udržitelném rozvoji. Jak uvádí Procházková, udržitelný rozvoj musí respektovat tyto principy udržitelného rozvoje. Musí být propojeny všechny základní oblasti života, jako je oblast sociální, ekonomická a životní prostředí. Musí být zajištěna dlouhodobá perspektiva, protože kapacita životního prostředí je omezená. Musí být zajištěna předběžná opatrnost, je nutné dát důraz na prevenci, důležitá je také kvalita života, sociální spravedlnost. Je nutné zohlednit vztahy lokální a globální. Je nutné zajistit vnitrogenerační a mezigenerační odpovědnost a do demokratických procesů je vhodné zapojit veřejnost.⁴⁵ Nováček myšlenky udržitelného rozvoje zasazuje do těchto čtyř požadavků: požadavky na učení se z budoucna, požadavky na respektování práv živých bytostí, požadavek na to,

⁴³ LIPTÁKOVÁ, Katarína. Ľudský potenciál ako jeden z faktorov regionálneho rozvoja. In: *2nd Central European Conference in Regional Science – CERS* [CD]. Košice: Technická univerzita Košice, 2007. ISBN 978-80-8073-957-7.

⁴⁴ STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

⁴⁵ PROCHÁZKOVÁ, Dana. *Principy udržitelného rozvoje*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. ISBN 978-80-87472-21-7.

aby všichni lidé na Zemi mohli uspokojovat své (minimálně základní) potřeby a požadavek práv budoucích generací uspokojovat své potřeby.⁴⁶

Udržitelný rozvoj byl v roce 1998 na ministerském zasedání Rady OECD v Paříži prohlášen za prioritní cíle všech členských zemí EU. V roce 2000 bylo na Summitu tisíciletí v New Yorku stanoveno zachování udržitelné budoucnosti za vůbec nejnaléhavější výzvu současnosti. Z Celosvětové konference OSN v roce 2002 vyplývá, že udržitelný rozvoj představuje zajištění rovnováhy tří základních pilířů: sociální, ekonomický a environmentální.⁴⁷ Na rozvoj regionů se zaměřuje v České republice regionální politika, která je realizována Ministerstvem pro místní rozvoj. V zákoně č. 248/2000 Sb. je v ustanovení § 3 odst. 1 stanoveno, že „*cílem podpory regionálního rozvoje je zajistit dynamický a vyvážený rozvoj území České republiky se zřetelem na kvalitu života a životního prostředí, přispět ke snižování regionálních rozdílů a zároveň umožnit využití místního potenciálu pro zvýšení hospodářské a sociální úrovně jednotlivých regionů.*“⁴⁸ Regionální politika je vytvářena na základě strategie regionálního rozvoje. Tato strategie realizuje provázanost národní regionální politiky a regionální politiky Evropské unie s ostatními odvětvovými politikami ovlivňujícími rozvoj území.

Regionální rozvoj se zabývá souborem metod určitého druhu činností a způsobů. Vůči němu má takový soubor metod náležité složení plynoucí z výzkumných závěrů, stanovení neprověřených jevů, soubor pracovních způsobů a výrobních prostředků využitých pomůcek. Mezi hlavní výrobní prostředky a pracovní způsoby patří: rozbor, rozklad na jednodušší prvky,

⁴⁶ NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2514-6.

⁴⁷ MMR: principy udržitelného rozvoje, [cit. 11.2.2022]. Dostupné z URL: NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2514-6.

⁴⁸ Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů, § 3 odst. 1.

dlouhodobý záměr činností k dosažení určitého cíle, plánování a praktické provádění. Rozvoj regionů by se měl opírat o oblast utváření udržitelného rozvoje. Jde v podstatě o nástroj, jehož prostřednictvím lze: udržet obyvatelstvo a možnosti v rámci práce v regionu a v sociálním okolí, udržet prosperitu odvětví zajišťující ekonomické a sociální systémové funkce, jako je energetika, doprava apod., dosáhnout hospodářské soutěže a použít nové informace a znalosti, sjednotit vědní output (výstupní informace) s inovační firemní schopností v regionu.⁴⁹

3.5 Ukazatele hodnotící úroveň regionů

K vyjádření úrovně regionálního rozvoje a hodnocení regionálních disparit je z metodického hlediska klíčovou otázkou výběr vhodného ukazatele, případně indikátoru. Pomocí ukazatele, resp. soustavy indikátorů můžeme dle Kušara, Černého měřit a hodnotit regionální a prostorovou strukturu, její změny, rozvoj a pokrok. Indikátory napomáhají určit reálný stav a nastavit budoucí trendy rozvoje. Výsledky, které získáme díky zhodnocení pomocí jedné sady indikátorů, se mohou lišit od výsledků, které dostaneme při hodnocení jiné sady. Ze zmíněných důvodů je důležité pečlivě vybírat tyto ukazovatele.⁵⁰

V zásadě lze uvést, že ukazatele pro měření regionálního rozvoje a disparit (rozdílů) by měly odpovídat následujícím požadavkům: indikátory musí odrážet změny v stupni sociálně-ekonomického rozvoje, musí být statisticky sledované a zjištěitelné, soustava ukazatelů by měla být co nejoptimálnější z hlediska jejich použití v analýzách, výběr indikátorů lze zúžit tím, že jsou ve

⁴⁹ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.

⁵⁰ KUŠAR, Simon a Andrej ČERNE. Regional, spatial and environmental indicators for an assessment of regional development, structure and potentials. *Dela*, 2006, Issue 26, pp. 27-41. ISSN 1580-9250.

funkčním vztahu s jinými (např. stupeň urbanizace – podíl nezemědělsky aktivního obyvatelstva nebo počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel apod.).⁵¹

Mnoho autorů preferuje multi-kriteriální hodnocení regionů, což je dáno tím, že dochází k objektivnějšímu hodnocení, než získáme hodnocením na bázi jediného ukazatele. Při správně zvolené soustavě ukazatelů nám výsledky zjištění ukáží zejména ekonomické, sociální, ale i jiné aspekty regionálních rozdílů. Autoři Wishlade a Youill se také přiklánějí k tomuto tvrzení a zdůrazňují, že je důležité kombinovat několik různých ukazatelů pro zjištění dostatečného a uspokojivého obrazu o regionálních disparitách. Čím větší je počet ukazatelů do výzkumu zahrnutých, tím se můžeme dopracovat k bližším a reálnějším výsledkům, které odrážejí stupeň rozvoje, resp. disparit.⁵² V následujícím textu jsou vymezeny ty ukazatele, které jsou využity i v analytické části této práce.

Podle Samsona při posuzování, zda jde o vyspělé nebo zaostalé regiony, vycházíme z jeho ekonomické úrovně. Od ekonomické úrovně se odvíjí jeho sociální úroveň a způsob žití obyvatel v daném regionu. Také ekonomická úroveň souvisí s jeho kulturní, vzdělanostní úrovní, vybavením technickou a sociální infrastrukturou. Na jedné straně pozorujeme vztah mezi ekonomickou úrovní regionu, vzdělávací, kulturní a infrastrukturní vyspělostí a na straně druhé se nachází vzájemný a navzájem se ovlivňující vztah mezi danými faktory. Při vyšší ekonomické úrovni regionu vyplývají možnosti i pro vyšší kulturní, vzdělanostní úroveň a infrastrukturní vybavenost. Tato vyšší úroveň pak vytváří předpoklady a zdroje pro ekonomický růst, a tím vyšší úroveň žití obyvatelstva v regionu.⁵³

⁵¹ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.

⁵² WISHLADE, Fiona a YUILL, Douglas. *Measuring Disparities for Area Designation Purposes: Issues for the European Union*. Regional and Industrial Policy Research Paper, Number 24. Glasgow: University of Strathclyde, 1997.

⁵³ SAMSON, Štefan a kol. *Regionálna ekonomika*. Košice: Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach, 2001. ISBN 80-7099-716-8.

Obdobně na tuto problematiku nahlíží Samson, která uvádí, že rozhodující pro region nejsou jen ekonomické důvody, ale i jeho sociální stránka. Ekonomická vyspělost není pro region prvořadá, ale je podmínkou pro naplnění sociálních aspektů života obyvatel v regionu. Úroveň národní ekonomiky je dána ekonomikou a jejími úrovněmi v regionech státu. Stát nemůže mít markantní disparity v úrovni a ve způsobu žití obyvatelstva v jednotlivých regionech, a proto musí vytvářet efektivní podmínky v ekonomice. V regionální hospodářské politice se respektuje a preferuje pravidlo, že stát disponuje zejména poznávací funkcí a pomocí ekonomických prostředků vytváří předpoklady, aby se rozvoj regionů v maximální míře zajišťoval jejich vlastními zdroji.⁵⁴

Samson tvrdí, že nejvhodnější k hodnocení ekonomické úrovně jednotlivých regionů státu je využití několika ukazatelů shrnutých podle úrovní. Mezi tyto indikátory patří souhrnné ukazatele charakterizující socioekonomickou úroveň regionu: regionální HDP a regionální HDP na obyvatele, míra nezaměstnanosti a míra zaměstnanosti, míra ekonomické aktivity a průměrná měsíční mzda a průměrná hrubá nominální mzda.⁵⁵ Tyto klíčové ukazatele jsou představeny v následujícím textu.

Míra ekonomické aktivity (angl. Economic activity rate)

Tento ukazatel se vypočítává jako počet ekonomicky aktivního obyvatelstva na počet obyvatel ve věku 15-64 let v procentech. Zpravidla se konstruuje z okamžikových stavů obou veličin na základě výsledků sčítání obyvatel. Velikost ukazatele ekonomické aktivity je různá pro jednotlivé věkové skupiny a je rozdílná u mužů a žen. Využívá se následujícího vzorce:⁵⁶

⁵⁴ SAMSON, Štefan. Ukazovatele hodnotiace úroveň regiónov. In: *Národná a regionálna ekonomika VII* [online]. 2008, s. 782-793. ISBN 978-80-553-0084-9 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <http://www3.ekf.tuke.sk/konfera2008/zbornik/files/prispevky/samson.pdf>.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ SOUKUP, Jindřich a kol. *Makroekonomie*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-537-7.

$$a = \frac{A}{P} \times 100$$

kde: A – počet ekonomicky aktivního obyvatelstva, P – počet obyvatel ve věku od 15 do 64 let.

Míra zaměstnanosti (angl. Employment rate)

Vypočítáme ji jako počet pracujících ve věku 15-64 let dělený počtem obyvatel v tomtéž rozmezí věku v procentech. Má vyšší vypovídací schopnost než míra ekonomické aktivity. Využívá se následujícího vzorce:⁵⁷

$$z = \frac{Z}{A} \times 100$$

kde: Z – počet pracujících ve věku 15-64 let, A – počet obyvatel ve věku od 15 do 64 let.

Regionální HDP (Regional GDP)

HDP je celkový objem „veškeré finální produkce, vyrobené v dané zemi během jednoho roku výrobními faktory umístěnými v dané zemi bez ohledu na to, kdo vlastní tyto výrobní faktory. Hrubý domácí produkt je ukazatelem, kterým měříme celkové výdaje, celkový produkt i celkový důchod v dané ekonomice.“⁵⁸

HDP je možné sledovat i na území daného regionu, v tomto případě hovoříme o regionálním HDP. Pomocí výdajové metody se HDP vypočte dle tohoto vzorce:

⁵⁷ DVORÁKOVÁ, Zuzana a kol. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-347-9.

⁵⁸ FRAIT, Jan a Robert ZEDNÍČEK. *Makroekonomie*. Ostrava: VŠB-TU, 1996. ISBN 80-7078-296-1, s. 5

*Agregátní výdaje = spotřeba + investice + veřejné výdaje + čistý vývoz*⁵⁹

Průměrná měsíční mzda (angl. Average monthly wage)

Představuje hrubou mzdu zaměstnanců v regionu bez podnikatelských příjmů a je vykazována na základě podnikového výkaznictví. Je dána mnoha činiteli zejména strukturou odvětvové hospodářské činnosti (průmysl a jeho jednotlivé odvětví zemědělství, cestovní ruch, peněžní sektor, státní správa, informatika, apod.), dosahovanou produktivitou práce a přidanou novou hodnotou.⁶⁰ **Průměrná nominální hrubá měsíční mzda (angl. Average gross nominal monthly wage)** se zjišťuje na základě výběrového šetření pracovních sil. Tento ukazatel také poukazuje na rozdíly v životní úrovni.⁶¹

V případě tvorby podrobné a hlubší analýzy úrovně rozvoje regionu můžeme také využít ukazatele, které rozšiřují dle Wokouna analýzu:

- makroekonomických indikátorů o tvorbu přidané hodnoty, tvorbu fixního kapitálu, přímé zahraniční investice v regionu, podíl regionálního HDP pro vlastní region, podíl regionálního HDP pro jiné regiony ve státě a v konečné řadě také o export,
- sociálních indikátorů o ekonomickou aktivitu obyvatelstva v regionu, rozložení nezaměstnanosti a její míry podle věku, vzdělání, délky nezaměstnanosti, peněžní příjmy domácnosti a v nich prvotní a druhotné rozdělování důchodů.⁶²

⁵⁹ FRAIT, Jan a Robert ZEDNÍČEK. *Makroekonomie*. Ostrava: VŠB-TU, 1996. ISBN 80-7078-296-1, s. 5

⁶⁰ SAMSON, Štefan. Ukazovatele hodnotiace úroveň regiónov. In: *Národná a regionálna ekonomika VII* [online]. 2008, s. 782-793. ISBN 978-80-553-0084-9 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <http://www3.ekf.tuke.sk/konfera2008/zbornik/files/prispevky/samson.pdf>.

⁶¹ SOUKUP, Jindřich a kol. *Makroekonomie*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-537-7.

⁶² WOKOUN, René a kol. *Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde Praha, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

Výše zmíněné ukazatele lze rozšířit o další indikátory využívané k hodnocení rozvoje regionu a vyřešení jednotlivých problémů kraje:

- ekonomické ukazatele o součet vývozu a dovozu jako % z HDP, roční spotřebu energie na jednoho obyvatele a obchodní bilanci zboží a služeb,
- sociální ukazatele o míru chudoby a hustotu obyvatelstva.⁶³

Jak uvádí Blažek, Uhlíř, jsou to ukazatele charakterizující jednotlivé podsystémy prostorové struktury:

- ukazatele, které vystihují hospodářskou strukturu regionu, sem můžeme započítat počet osob, které vykonávají ekonomickou aktivitu – fyzických osob, neziskových organizací, množství živnostníků na 1000 ekonomicky aktivních osob v regionu atd.,
- sociálně-demografické ukazatele, ke kterým patří celkově množství obyvatel k určitému datu, hustota populace na km², počet nebo podíl obyvatel v předproduktivní, produktivní a postproduktivní věku, přirozené zvětšení počtu obyvatel atd.,
- ukazatele, které mají za úkol vystihovat urbanistický potenciál regionu: celkové množství obcí z hlediska různých velikostních kategorií,
- k ukazatelům, které charakterizují v daném regionu úroveň technické infrastruktury, můžeme započítat délku vodní a kanalizační sítě, délku cest a celkový počet čištěných odpadních vod,
- přírodní zdroje a životní prostředí regionu jsou dalšími ukazateli a patří sem rozloha v km², typ půdy, výměra půdy na obyvatele v m², podíl zemědělské půdy, lesní půdy, zastavěné půdy, vodních ploch atd.⁶⁴

⁶³ STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

⁶⁴ BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.

Do ostatních ukazatelů patří ukazatele, kterými se doplňují základní ekonomické a sociální ukazatele. Popisují ekonomickou úroveň a ekonomickou aktivitu zkoumaného regionu. Každý ukazatel má své vlastnosti a určitou opodstatněnost. K těmto ukazatelům patří níže uvedené.⁶⁵

Čisté peněžní příjmy domácností posuzují socioekonomické zabezpečení obyvatel regionu. Ukazatel se udává na osobu domácnosti a tvoří ho čisté pracovní příjmy ze zaměstnání očištěny od daně z příjmů a ze zákona daných příspěvků do pojišťoven, část příjmů, kterou podnikatel vyčlenil k zajištění potřeb domácnosti, sociální příjmy (penzijní zabezpečení, dávky nemocenského pojištění, státní sociální dávky, dávky sociální pomoci, podpora v nezaměstnanosti) a ostatní příjmy (příjmy z majetku, příjmy z prodeje zemědělských produktů).⁶⁶

Přímé zahraniční investice jsou determinantem růstu regionů současné doby a hlavní faktor tvorby pracovních míst. Přispívají k řešení problémů s obnovou a rozvojem průmyslu, zemědělství, obchodu, vybudováním infrastruktury, vytvořením nových pracovních příležitostí a zvýšením stability ekonomiky. Vyjadřuje záměr subjektu, který je rezidentem jedné ekonomiky, získat trvalý podíl v podniku se sídlem v jiné ekonomice. Přímé zahraniční investice v České republice a investice ČR v zahraničí představují přírůstek majetkového kapitálu a reinvestovaného zisku, plynoucího ze zahraničí nebo do zahraničí, ve formě finančního nebo hmotného vkladu.⁶⁷ Vyvolávají pozitivní efekty v regionu a jsou impulsem ekonomického rozvoje. Mezi hlavní efekty řadíme příliv volných finančních zdrojů (kapitálu), spillover efekty, čili

⁶⁵ SAMSON, Štefan. Ukazovatele hodnotiace úroveň regiónov. In: *Národná a regionálna ekonomika VII* [online]. 2008, s. 782-793. ISBN 978-80-553-0084-9 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <http://www3.ekf.tuke.sk/konfera2008/zbornik/files/prispevky/samson.pdf>.

⁶⁶ SAMSON, Štefan. Ukazovatele hodnotiace úroveň regiónov. In: *Národná a regionálna ekonomika VII* [online]. 2008, s. 782-793. ISBN 978-80-553-0084-9 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <http://www3.ekf.tuke.sk/konfera2008/zbornik/files/prispevky/samson.pdf>.

⁶⁷ HARMÁČEK, Jaromír. *Teorie, realita a rozvojové souvislosti ekonomického růstu v nejméně rozvinutých zemích (LDCs)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3962-4.

„prosakování“ vyspělých technologických a manažerských postupů ze zahraničních firem do domácích podniků, které mohou také pozitivně ovlivnit institucionální systém v dané ekonomice a celkové podnikatelské prostředí a zvýšená investiční aktivita, dává šanci uplatnit se dalším domácím společností.⁶⁸

Mezi další doplňkový ukazatel náleží podíl CHKO na celkovém území regionu. S atraktivitou oblasti souvisí další ukazatel a tím je podíl chráněných krajinných oblastí na celkovém území regionu. Pokud se v daném regionu nachází chráněná krajinná oblast, zvýší to jeho zajímavost, zvýší se potenciál dalšího ekonomického vývoje, jako budování zařízení pro cestovní ruch (hotely, penziony, restaurační zařízení). S tímto vývojem poroste i zaměstnanost v oblasti, která ovlivňuje stav obyvatelstva. Je-li v regionu větší počet volných míst, zvyšuje se počet přistěhovaných, roste regionální HDP.

⁶⁸ ROJÍČEK, Marek a kol. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5858-9.

4 Praktická část

Praktická část analyzuje území Mariánské Lázně, provádí výzkum mezi občany a následně definuje možnosti pro rozvoj tohoto regionu.

4.1 Profil regionu

Jak již bylo zmíněno, v předmětu zájmu části praktické stojí město Mariánské Lázně. Jedná se o druhé největší lázeňské město v České republice, které zároveň náleží mezi 36 obcí a měst naší země, které mají statut lázeňského místa. Mariánské Lázně jsou jedny z nejznámějších lázní v rámci Evropy. Je to dáno mnoha minerálními prameny, které jsou určeny k léčebným účelům. Poté je to kvalitním životním prostředím, mnoha kulturními akcemi atd.

Město je tedy možné rozdělit na dvě části. První je centrum lázní, kde je integrováno mnoho aktivit, infrastruktura, která navazuje na místní lázně. V této části jsou již relativně vyčerpány rozvojové možnosti. Druhá část města slouží pro běžný život občanů města, a zde je možné najít spíše prostor pro rozvoj tohoto regionu.

Samotné město Mariánské Lázně leží v kraji Karlovarském. Je umístěno nedaleko hranic s Plzeňským krajem, a to jen 5 km. Je to příhraniční region, protože od státní hranice s Německem leží pouhých 12 km. Podnebí je zde spíše středohorské, lázně totiž leží v nadmořské výšce 600 m n. m. Jak již bylo uvedeno, je zde kvalitní životní prostředí, protože lázně leží v Chráněné krajinné oblasti Slavkovský les. Jedná se o území, ve kterém doznívají projevy činnosti vulkanické. Je zde mnoho rašelinišť s kvalitní faunou a flórou. Mimo to je zde mnoho maloplošných chráněných území se zvláštním režimem. Tento fakt také samozřejmě má vliv na rozvojový potenciál této oblasti.⁶⁹

⁶⁹ MUML: *Strategický plán Mariánské lázně*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://www.muml.cz/mesto-a-jeho-sprava/investice-a-rozvoj/strategicky-plan/>

Z pohledu administrativního spadá město do regionu soudržnosti NUTS II, které se označuje Severozápad. Tvoří jej území jak kraje Karlovarského, tak i kraje Ústeckého. To má vliv na možnost užívat finanční prostředky ze strukturálních fondů Evropské unie.

V předmětu zájmu této práce stojí celý správní obvod ORP Mariánské Lázně, který čítá celkem 14 obcí. Jsou jimi dle Českého statistického úřadu tyto obce: Drmoul, Lázně Kynžvart, Mariánské Lázně, Mnichov, Ovesné Kladruby, Prameny, Stará Voda, Teplá, Trstěnice, Tři Sekery, Valy, Velká Hleďsebe, Vlkovice a Zádub-Závišín.⁷⁰ V rámci města existuje 1 pověřený obecní úřad, a to Mariánské Lázně. Ten je pověřen výkonem některých pravomocí po ukončení činnosti Okresního úřadu v Chebu.

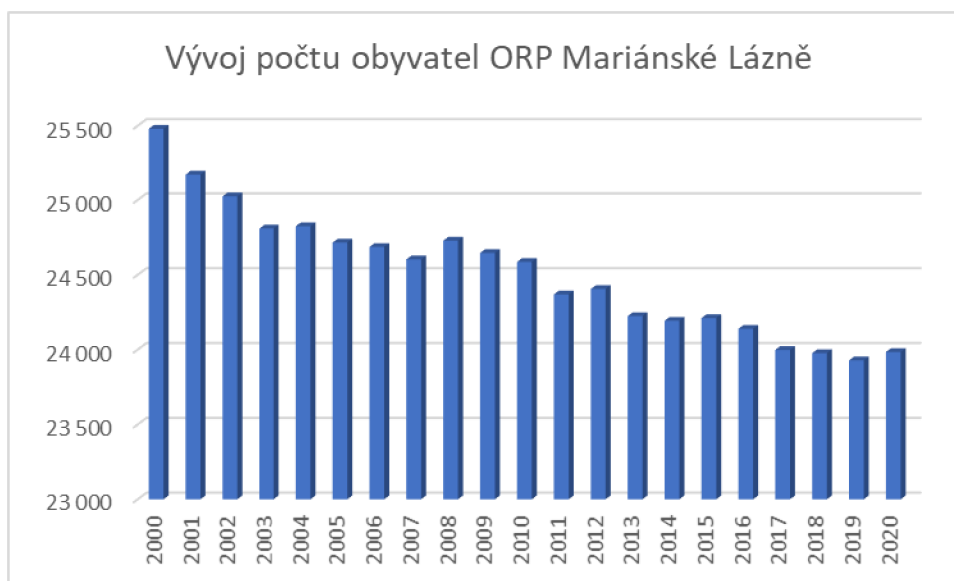
4.2 Socio-ekonomická analýza regionu

Druhá kapitola provádí socio-ekonomickou analýzu vybraného regionu Mariánské Lázně.

4.2.1 Analýza obyvatel

Obyvatelstvo v regionu je důležitá charakteristika, která hovoří o budoucím rozvoji. Je proto nutné obyvatelstvo charakterizovat z různých úhlů pohledu. O vývoji celkového počtu obyvatel hovoří následující graf.

⁷⁰ ČSU: *profil regionu*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xk/so_orp_marianske_lazne

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel ORP Mariánské Lázně, zdroj vlastní zpracování dle ČSU: *obyvatelstvo*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z:

URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>

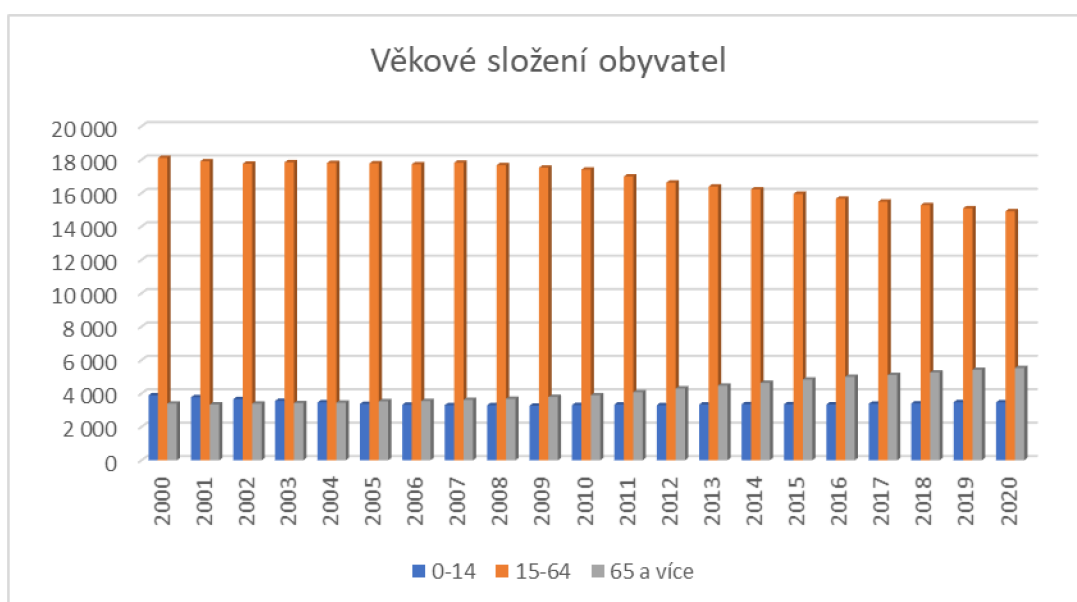
Z uvedeného grafu je možné sledovat poměrně výrazný úbytek obyvatelstva. Ještě v roce 2000 zde žilo cca 25 000 obyvatel. Do roku 2020 došlo k poklesu na 23 984 obyvatel. V relativním vyjádření se jedná o pokles ve výši 6 %. O tom, ve které obci je největší množství obyvatel a ve které obci je naopak nejnižší počet obyvatel, hovoří následující tabulka.

Název obce	Počet obyvatel	Podíl na celkovém počtu obyvatel
Mariánské Lázně	12 795	53,35 %
Teplá	2 954	12,32 %
Velká Hleďsebe	2 350	9,80 %
Lázně Kynžvart	1 439	6,00 %
Drmoul	1 013	4,22 %
Tři Sekery	967	4,03 %
Stará Voda	517	2,16 %
Mnichov	407	1,70 %
Valy	473	1,97 %
Trstěnice	385	1,61 %
Zádub-Závišín	338	1,41 %
Prameny	106	0,44 %
Vlkovice	116	0,48 %
Ovesné Kladruby	124	0,52 %
SO ORP Mariánské Lázně	23 984	100,00 %

Tabulka 2 počet obyvatel obcí ORP Mariánské Lázně v roce 2020, zdroj vlastní zpracování dle ČSÚ: *obyvatelstvo*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: URL:<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>

Z tabulky je patrné, že jsou v rámci ORP Mariánské Lázně zahrnuty spíše malé obce, s počtem obyvatel do 1 000. Těchto obcí bylo 9. Větších obcí je zde jen pět, přitom největší jsou Mariánské Lázně, s počtem obyvatel 12 795. V tomto městě tedy žije cca 53 % obyvatel. Přitom však v Mariánských Lázních projdou ročně tisíce lázeňských hostů. V době lázeňské sezóny, tj. květen až říjen, má region téměř dvojnásobek obyvatel. Což však neplatilo v posledních dvou letech, tj. v době pandemie viru Covid 19.

Dále je zde obyvatelstvo analyzováno z pohledu věkové struktury, o čemž hovoří následující graf.

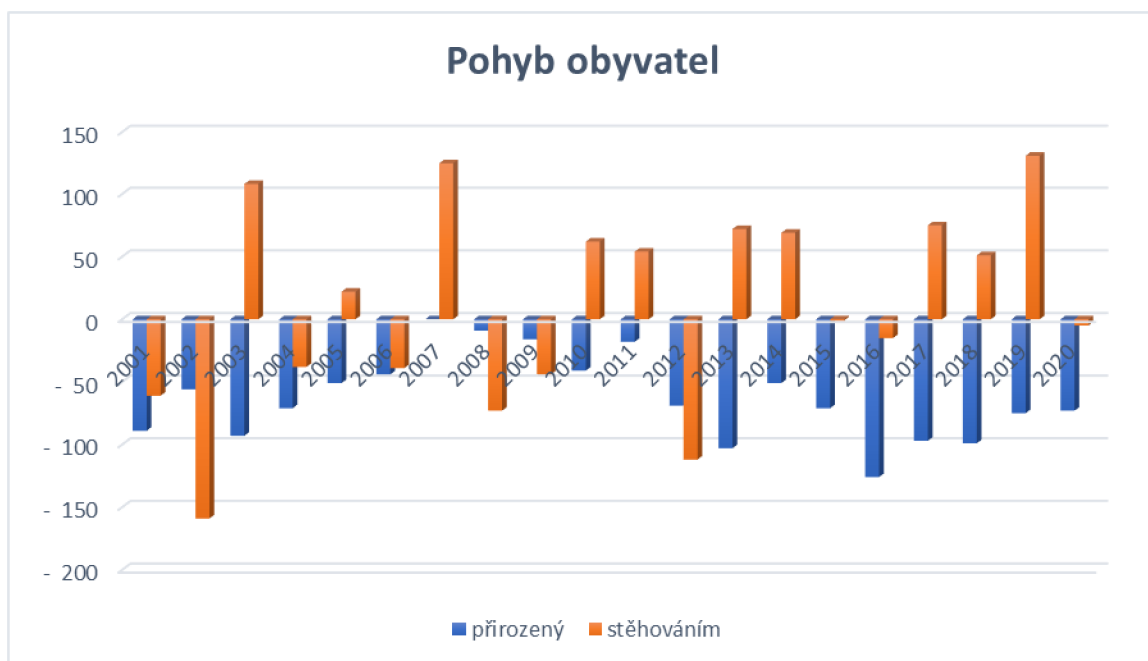
Graf 2 Vývoj počtu obyvatel ORP Mariánské Lázně z pohledu věkové struktury, zdroj vlastní zpracování dle ČSÚ: *obyvatelstvo*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>

Z grafu je možné vypožorovat, že dochází ke stárnutí populace v regionu ORP Mariánské Lázně. Obyvatelstvo ve věku 15-64 let ve sledovaném období pokleslo z 18 110 na 14 910. Podíl této věkové skupiny na celkovém počtu

obyvatel poklesl z cca 76 % na 62 %. Obyvatelstvo v nejmladší věkové skupině, to je ve věku 0-14 let taktéž pokleslo, a to z 3 893 na 3 471. Nejedná se o příliš velký pokles, v relativním vyjádření poklesl počet osob této věkové skupiny z 14 % na 16 %. Naopak poslední věková skupina zaznamenala růst. Počet nejstarších obyvatel v regionu, to je lidí nad 65 let, vzrostl z 3 394 na 5 525 obyvatel. V relativním vyjádření zde tedy došlo k růstu z 14 % na 23 %. Průměrný věk byl v rámci ORP Mariánské Lázně v roce 2020 44,5 let. Pokud tento údaj srovnáme s průměrným věkovým rozvrstvením v kraji Karlovarském zjistíme, že zde není nikterak výrazný rozdíl. V rámci celého kraje byl průměrný věk obyvatel v roce 2020 43,3 let. Od průměru v České republice se již ukazatel více rozchází. Zde byl průměrný věk 42,6 let.⁷¹

Nyní je vhodné se poohlédnout po tom, co je důvodem poklesu počtu obyvatel. Jak hovoří následující graf, důvodem k poklesu počtu obyvatel byl jak přirozený úbytek obyvatel, tak v řadě let i migrační saldo. Záporný přirozený úbytek byl zaznamenán ve všech letech. Nejhorší byl přitom v roce 2013 a 2016. V těchto letech byl úbytek obyvatel za rok vyšší, než 100. Konkrétně v roce 2013 poklesl počet osob o 103 a v roce 2016 poklesl počet osob o 126. Nejvyšší záporné migrační saldo bylo zaznamenáno v roce 2002 a to 159 osob. Poté se odstěhovalo větší množství osob i v roce 2012, a to 112 osob. Od roku 2017 docházelo ve sledovaném území k růstu počtu obyvatel stěhováním, jen nepatrný pokles byl zaznamenán v roce 2020, a to 5 osob. Z tohoto pohledu je možné uvést, že zde existuje trend stárnutí populace, nižší porodnosti. Přitom migrační saldo se podařilo v posledních letech spíše zastavit a nemělo by pro region představovat závažnější problém. Větším problémem je stárnutí populace, nižší porodnost, na což by mělo vedení města v rámci své samostatné působnosti reagovat vhodnou rodinnou politikou.

⁷¹ ČSÚ: *obyvatelstvo*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>

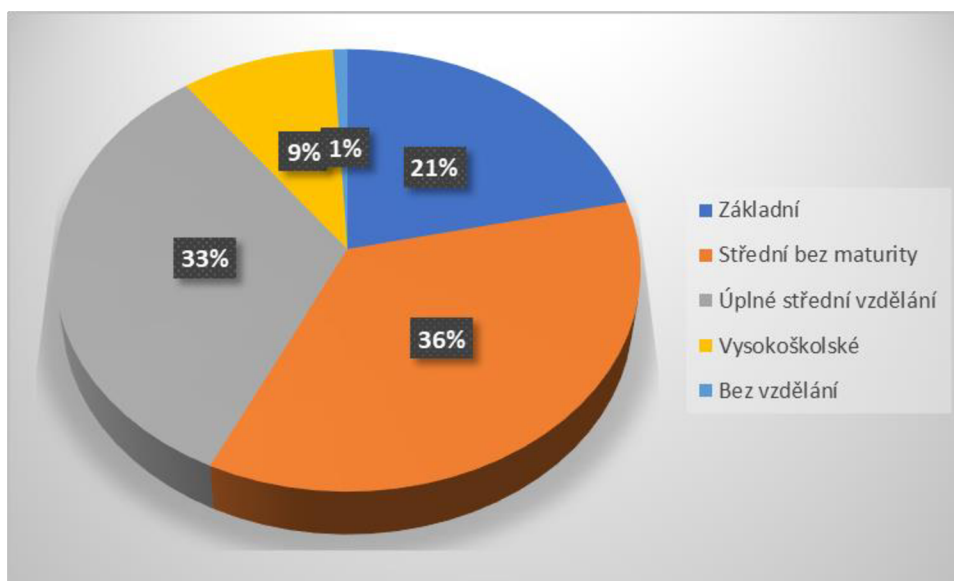

Graf 3 Pohyb obyvatel, zdroj vlastní zpracování dle ČSÚ: *obyvatelstvo*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>

V neposlední řadě je v rámci analýzy obyvatelstva zkoumána i vzdělanostní struktura obyvatel. O té hovoří Sčítání lidu, domů a bytů. I když bylo poslední sčítání provedeno v roce 2021, nejsou zde plně dostupné ještě veškeré podklady, proto zde musíme vycházet ze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011. Celkový počet obyvatel nad 15 let v rámci ORP Mariánské Lázně je 20 317 osob. Z tohoto počtu mělo základní vzdělání 4 112 osob, střední vzdělání bez maturity mělo 6 816 osob, úplné střední vzdělání mělo 6 271 osob a vysokoškolské vzdělání mělo 1 781 osob. Bez vzdělání poté bylo 165 jedinců.⁷² O tomto rozdělení také z pohledu relativního vyjádření hovoří následující graf. Ten jasně dokazuje nejvyšší zastoupení jedinců se středním vzděláním.

⁷² ČSÚ: Sčítání lidu, domů a bytů, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: URL: vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30712&pvo=ZVKR007&pvokc=100&pvoch=3051

Graf 4 Rozdělení obyvatel dle vzdělání, zdroj vlastní zpracování dle ČSÚ: *Sčítání lidu, domů a bytů*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30712&pvo=ZVKR007&pvokc=100&pvoch=3051

4.2.2 Ekonomická analýza

Struktura hospodářství regionu je velmi pestrá. Region Mariánské Lázně je zaměřen na tradiční průmyslové obory, které využívají místní přírodní zdroje. Nejvýznamnějšími obory průmyslu jsou dřevozpracující průmysl, potravinářství a stavebnictví. Celkový počet ekonomických subjektů v rámci ORP Mariánské Lázně byl v roce 2020 7 631. Z toho bylo celkem 1 122 obchodních společností, 16 družstev, 1 státní podnik a 5 262 fyzických osob.⁷³

Přítom zastoupení ekonomických subjektů je různé vzhledem k jednotlivým obcím. V Mariánských Lázních, Lázních Kynžvart a obci Zádub - Závášín je hlavní prioritou podnikatelů lázeňství a cestovní ruch. Ve Staré Vodě je pozornost zaměřena na tradiční výrobu a zpracování místních surovin (čediče)

⁷³ ČSÚ: *organizační statistiky*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>

EUTIT. Dále je zde rozšířen i průmysl potravinářský. Jsou zde totiž podniky na stáčírnu minerálních vod Marienbad Waters Mariánské Lázně, odkud pochází minerální vody Aqua Maria a Exelsior. Dále je zde také čokoládovna Mariánské Lázně, kde se vyrábí tradiční Lázeňské oplatky Kolonáda. V minulosti byly v tomto regionu významné i podniky zemědělské i přesto, že zde nejsou přírodní podmínky tak příznivé. V posledních deseti letech je však zaznamenán úpadek v tomto odvětví. V současné době má z pohledu hospodářství stěžejní význam živočišná výroba zaměřená na chov skotu. Rostlinná výroba produkuje převážně krmivo pro živočišnou výrobu a slouží pro údržbu krajiny. Zemědělsky orientovaná je především obec Tršetice, kde působí ZD Trstěnice, Sdružení soukromých rolníků Sýkora. Velmi příznivé jsou zde podmínky v oblasti lesního hospodářství, protože je region z cca 40 % zalesněn. V poslední době není dostatečně využívána podpora zalesňování zemědělsky nevyužívaných ploch. Dá se předpokládat, že v budoucnu se lesní plochy rozšíří. V oblasti jsou významná ložiska uranu, ale ve značných hloubkách. Těžba uranu se však v posledních 10 letech zastavila.

Dalším důležitým ukazatelem z pohledu ekonomického vývoje je nezaměstnanost. O vývoji nezaměstnanosti v tomto regionu hovoří následující tabulka.

	Uchazeči o zaměstnání	dosažitelní (%)	Osoby zdrav. post. (%)	absolventi (%)	osoby evid. nad 12 m.(%)	Pracovní místa v evidenci	Počet uchazečů na 1 místo	Podíl nezaměstnaných osob (%)
2001	635	.	12,3	6,9	26,6	129	4,9	.
2002	709	.	11,3	7,5	29,3	79	9	.
2003	907	.	9,6	7,6	29,9	29	31,3	.
2004	1 069	.	10,8	4,6	28,4	68	15,7	.
2005	1 041	96,2	11,2	3	35,4	54	19,3	5,63
2006	947	94,6	12,4	3,2	33,8	124	7,6	5,05
2007	680	94,9	15	1,2	35,3	173	3,9	3,62
2008	790	96,2	13,3	1,5	21,6	128	6,2	4,3
2009	1 148	98,1	9,8	2,5	22,6	57	20,1	6,43
2010	1 228	97,1	10,4	2,6	30,4	39	31,5	6,85
2011	1 072	97,6	10,8	3,6	28,9	66	16,2	6,16
2013	1 062	96,8	8,9	1,2	32,8	173	6,1	6,18
2014	949	92,5	9,3	1,4	28,8	236	4	5,36
2015	732	93,4	10,9	2,5	26,4	309	2,4	4,22
2016	510	88,4	13,1	1,6	26,3	358	1,4	2,83
2017	375	86,1	12,3	1,3	18,9	446	0,8	2,06

2018	375	91,7	13,1	2,7	10,1	464	0,8	2,22
2019	332	93,7	14,2	2,7	10,8	398	0,8	2,04
2020	852	96,6	8,3	2,2	10,4	236	3,6	5,45

Tabulka 3 Nezaměstnanost ORP Mariánské Lázně v roce 2020, zdroj vlastní zpracování

dle ČSÚ: *nezaměstnanost*, [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>

Je patrné, že od roku 2004 do roku 2019 celková míra nezaměstnanosti výrazně poklesla, a to z 5,6 % na 2 %. Tento příznivý vývoj byl dán pozitivní ekonomikou v zemi, rozmachem cestovního ruchu atd. V roce 2020 však vlivem pandemie došlo k výraznému nárůstu nezaměstnanosti. Ta se zvýšila z 2,0 % na 5,45 %. Tento nárůst byl mnohem vyšší než v celé České republice. Byl i vyšší než v rámci kraje. V České republice vzrostla v roce 2020 nezaměstnanost z 2,0 % na 2,6 %. V kraji vzrostla nezaměstnanost z 4,2 % na 4,7 %. Vyšší nezaměstnanost v kraji i ve městě je dána tím, že právě oblast cestovního ruchu byla pandemií zasažena nejvíce. Opatření vlády, která byla zavedena kvůli snížení pandemie, měly citelný dopad na množství turistů, na místní restaurace, odložené koncerty, festivaly. Což vedlo k výraznému propouštění právě v oblasti cestovního ruchu. Samotné lázně byly kvůli opatření vlády několik měsíců zavřeny, což mělo také dopad na pokles zaměstnanců v lázních.

Cestovní ruch je zde tedy nejvýznamnější oblastí, která má navíc velký potenciál, a to především z pohledu lázeňského cestovního ruchu. Je zde velké přírodní bohatství, a to minerální prameny. Významné jsou také rašeliniště pro balneologii. Potenciál pro rozvoj cestovního ruchu je dán také více než stoletou tradicí místních lázní. Tento potenciál je podpořen také místní infrastrukturou. Jsou zde parky a zelené plochy, kvalitní ovzduší, příznivá krajina. Na což se zaměřuje i vedení města, které spolupracuje s agenturou CzechTourism, různými ministerstvy. Město je také členem Svazu měst a obcí České republiky, Sdružení lázeňských míst České republiky, Euregionu Egrensis, Krajského úřadu Karlovarský kraj, Mikroregionu Mariánskolázeňsko, dále spolupracuje s mnoha externími a komerčními subjekty v oblasti lázeňství, cestovního ruchu a kultury. Důležitost cestovního ruchu v kraji je dána také tím, že zastupitelstvo

nechalo zřídit kontrolní a poradní orgán v oblasti cestovního ruchu. Tato komise se tedy zaměřuje jak na cestovní ruch, tak i na lázeňství a kulturu.

Cestovní ruch je podpořen místní cestovní kanceláří. Poté bylo před pandemií viru Covid 19 na území města 40 cestovních agentur, které nabízely produkty a služby cestovních kanceláří tuzemských i zahraničních. Kromě toho zde bylo mnoho ubytovacích zařízení, a to cca 50 hotelů, penzionů a 2 campy. Zda všechny tyto zařízení budou dále fungovat, ukáže čas. O vývoji cestovního ruchu v regionu poté hovoří následující tabulka.

	Hosté celkem	v tom		Přenocování celkem	v tom	
		rezidenti	nerezidenti		rezidenti	nerezidenti
2012	264 123	81 233	182 890	1 429 459	349 538	1 079 921
2013	265 120	72 973	192 147	1 378 560	294 209	1 084 351
2014	261 717	76 151	185 566	1 366 048	321 203	1 044 845
2015	256 623	82 569	174 054	1 378 674	399 761	978 913
2016	282 382	95 410	186 972	1 487 583	455 975	1 031 608
2017	310 156	98 131	212 025	1 584 505	456 165	1 128 340
2018	303 004	100 856	202 148	1 521 316	465 983	1 055 333
2019	311 015	106 893	204 122	1 508 659	469 529	1 039 130
2020	153 366	94 226	59 140	726 481	436 400	290 081

Tabulka 4 Vývoj cestovního ruchu v ORP Mariánské Lázně, zdroj vlastní zpracování dle ČSÚ: *cestovní ruch*, [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z:

[URL:https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155](https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155)

Z tabulky můžeme vyvodit růst hostů v letech 2012 až 2019. V tomto období došlo k růstu o cca 21 %. V roce 2020 počet hostů vlivem pandemie viru Covid 19 poklesl o více než polovinu, a to na cca 153 000 osob. V každém roce, kromě roku 2020, bylo v regionu více zahraničních turistů než domácích turistů. Například v roce 2019 byl podíl zahraničních turistů 66 %. To se však změnilo v roce 2020. V tomto roce byl podíl zahraničních turistů jen 38 %. Obdobný vývoj je patrný i v oblasti počtu přenocování. Ten také ve sledovaných letech rostl. Svého maxima tento ukazatel dosáhl v roce 2017, kdy celkový počet přenocování činil cca 1,584 milionů. V roce 2020 však poklesl na pouhých 726 tis. přenocování. Průměrný počet strávených nocí, které zde hosté strávili, byl ve městě však nižší než v kraji. Ve městě Mariánské Lázně byl kolem 6,7 nocí, v kraji Karlovarském byl průměr 7,5 noc. I zde byl ve všech letech, kromě roku

2020, patrný vyšší podíl zahraničních přenocování, kromě roku 2020. Jak uvádí Strategický plán města, uvedený počet hostů ve městě se podílí na celkovém množství hostů v kraji cca 28 %.⁷⁴

V rámci ORP Mariánské Lázně chybí společné informační centrum jak pro turistiku, tak pro další aktivity v regionu. Neexistují zatím ani společné několikajazyčné publikace, letáky materiály, směřované cíleně pro hosty v oblasti, které by poutaly pozornost návštěvníků k historickým, přírodním i společenským zajímavostem regionu.

4.2.3 Sociální analýza

Z pohledu sociální vybavenosti sledovaného území je možné uvést, že je vybavenost velmi dobrá, což se váže na místní lázně. V menších obcích ORP je však vybavenost již horší.

Konkrétně tedy v rámci ORP Mariánské Lázně je umístěno jedno nemocniční zařízení, a to Městská nemocnice Mariánské Lázně. Nejsou zde však provozovány některé druhy zdravotní péče. Je tomu tak s ohledem na efektivnost a ekonomičnost. Konkrétně je zde chirurgie, interna, urologie, lůžka následné péče. Z pohledu ambulantní lékařské péče jsou v rámci ORP Mariánské Lázně zastoupeny téměř všechny oblasti lékařství. Pro další služby lůžkové zdravotní péče musí lidé dojíždět do nemocnice v Chebu a v Karlových Varech. Místní nemocnice je tak chápána jako doplněk k těmto nemocnicím.

Z pohledu sociálních služeb je možné uvést, že je zde umístěn Domov pro seniory, s kapacitou lůžek 86. Dále je zde Domov – bývalý penzion pro seniory, který má kapacitu 33 bytů. Zařízení je pod správou příspěvkové organizace města Městská nemocnice a ÚSP Mariánské Lázně. Dále je zde umístěn také Dětský domov Mariánské Lázně, který je zřizován krajem. Lze tedy shrnout, že ve světle současného trendu, kterým je stárnutí obyvatelstva není kapacita

⁷⁴ MUML: *Strategický plán Mariánské lázně*, [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://www.muml.cz/mesto-a-jeho-sprava/investice-a-rozvoj/strategicky-plan/>

sociálních služeb pro seniory dostatečná. Jak uvádí konkrétně Strategický plán města, „*dynamický vývoj hospodářských odvětví zvyšuje nároky na alternativní řešení a přizpůsobování sociální infrastruktury novým podmínkám. Důležitý je v tomto ohledu důraz na prevenci, flexibilitu vytvářených struktur a zaměření na sociální začleňování. Vytváření prostředí s preferencí těchto podmínek se následně promítá do efektivity veřejných služeb, a tedy i do oblasti ekonomického rozvoje, na což musí region dostatečně reagovat.*“⁷⁵

Další důležitou oblastí v rámci sociální analýzy, je školství. V Mariánských Lázních se nachází kromě tří základních devítiletých škol též Základní škola praktická a speciální, Základní umělecká škola F. Chopina. Dále zde působí tři střední školy (Sloučená škola Gymnázia a Střední odborné školy ekonomické, Střední hotelová škola), Jezdecká akademie – střední odborná škola s.r.o. a Soukromé drogistické učiliště. Dále sídlí v Mariánských Lázních studijní středisko 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. To nabízí pro své studenty bakalářské studium v oboru ergoterapie se zaměřením na fyzioterapii a balneologii. Tato škola tak nabízí pro místní lázně dostatek kvalitních a vzdělaných studentů v oboru. I přesto, že je nabídka vzdělávacích programů ve městě vysoká, existuje velký počet studentů středních, a především vysokých škol, kteří dojíždí do okolních měst. Celkem tedy vyjíždí v rámci ORP Mariánské Lázně 5 529 osob, přičemž do zaměstnání vyjíždí denně 4 069 osob a do škol vyjíždí 1 460 osob. Do škol v rámci obce vyjíždí 490 osob a mimo obec vyjíždí 970 osob.⁷⁶ Tito studenti míří především do Chebu, Plzně a Prahy.

Z pohledu kulturních zařízení je možné uvést, že je v kraji mnoho kulturních zařízení, což se váže na místní lázně. Působí zde Městské muzeum,

⁷⁵ MUML: *Strategický plán Mariánské lázně*, [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://www.muml.cz/mesto-a-jeho-sprava/investice-a-rozvoj/strategicky-plan//>

⁷⁶ ČSÚ: *Sčítání lidu, domů a bytů*, [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30712&pvo=ZVKR007&pvokc=100&pvoch=3051

divadlo, Lázně, knihovna. Významný je místní orchestr Západočeský symfonický orchestr. Dále je zde Kino Slavia. Je zde mnoho aktivit, které se pravidelně opakují, jako je např. Goethův týden, Festival Fryderyka Chopina, Jazzové lázně nebo Festival uprostřed Evropy. Je zde tedy ve srovnání s konkurenčními lázněmi podobná nabídka služeb. Díky dlouhé tradici lázeňství je zde také mnoho kulturních památek, a to různé domy, lázeňské objekty, kolonáda.

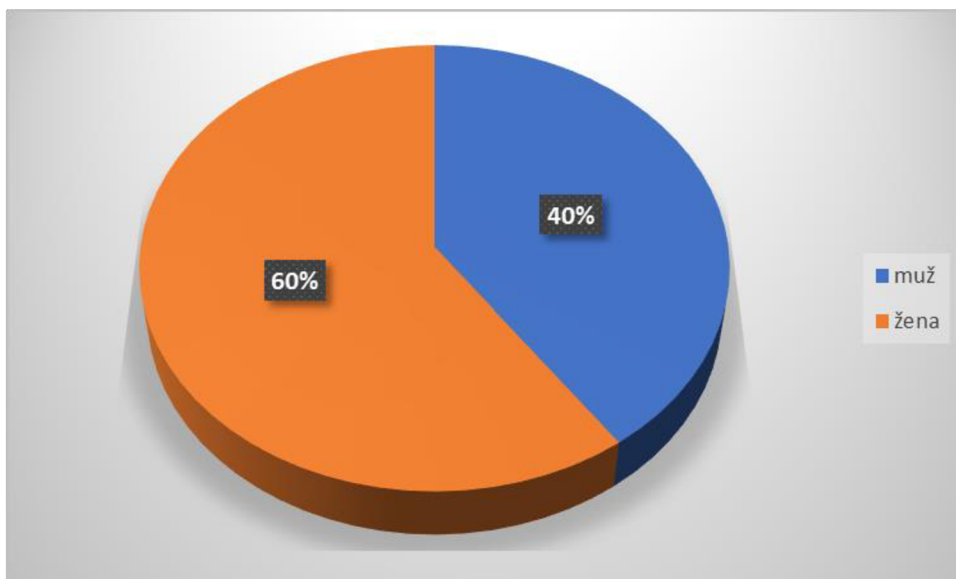
Z pohledu sportovního vyžití je zde TJ sokol, Slovan, Lokomotiva, Středisko pro volný čas dětí a mládeže. Ty jsou umístěny ve městě Mariánské lázně. Ty nabízí různé volnočasové aktivity. V rámci ostatních obcí jsou zastoupeny jen různé spolky, sportovní haly, venkovní hřiště. Díky přírodnímu prostředí je v rámci ORP také několik vleků, nejvýznamnější je Ski areál Mariánské Lázně. Pro milovníky golfu je zde umístěno Hřiště Royal Golf Club Mariánské Lázně, které bylo zřízeno již na začátku 20. století. Dále je zde jezdecký klub, Tenisový klub atd.

Takto velké zastoupení památek a aktivit však v malých obcích patrně není. V ostatních sídlech regionu je nízké množství služeb. To představuje nižší turisticky atraktivní potenciál území, což se váže na nízkou infrastrukturu a nízké služby. Ve velké části obcí chybí úplně možnost ubytování, restaurace atd.

4.3 Empirický výzkum v regionu

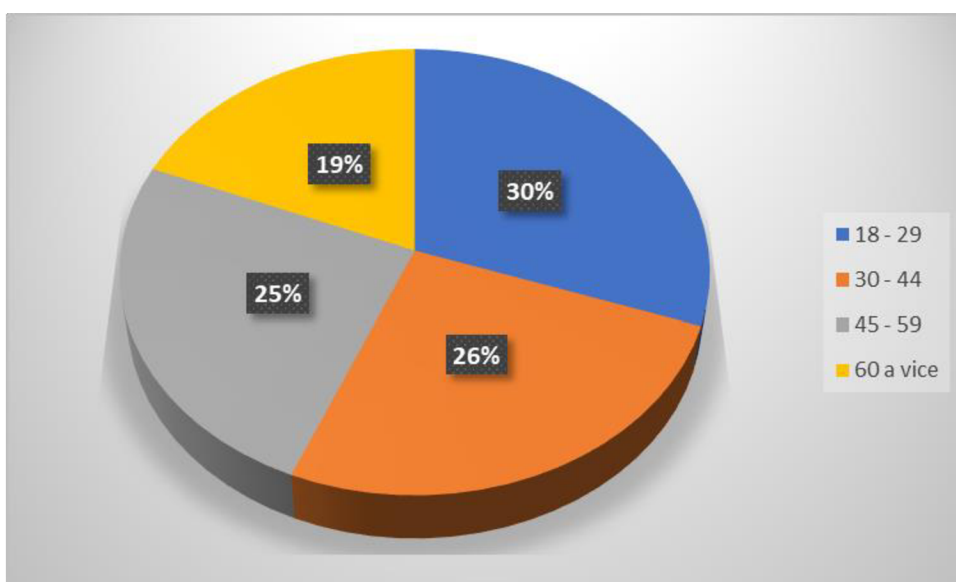
V rámci analýzy daného regionu byl proveden také kvantitativní výzkum mezi obyvateli ORP Mariánské Lázně. Konkrétní metodou byl dotazníkový průzkum. Výzkum mezi obyvateli byl proveden v lednu roku 2022. Byl realizován osobně, na území tohoto regionu. Celkem se dotazníkového šetření účastnilo 112 respondentů. V následujícím textu jsou představeny výsledky tohoto výzkumu.

První otázka se zaměřila na pohlaví respondentů. Celkem se tedy dotazníkového šetření účastnilo 112 respondentů. Z toho bylo 45 mužů a 67 žen. O relativním vyjádření hovoří následující graf.

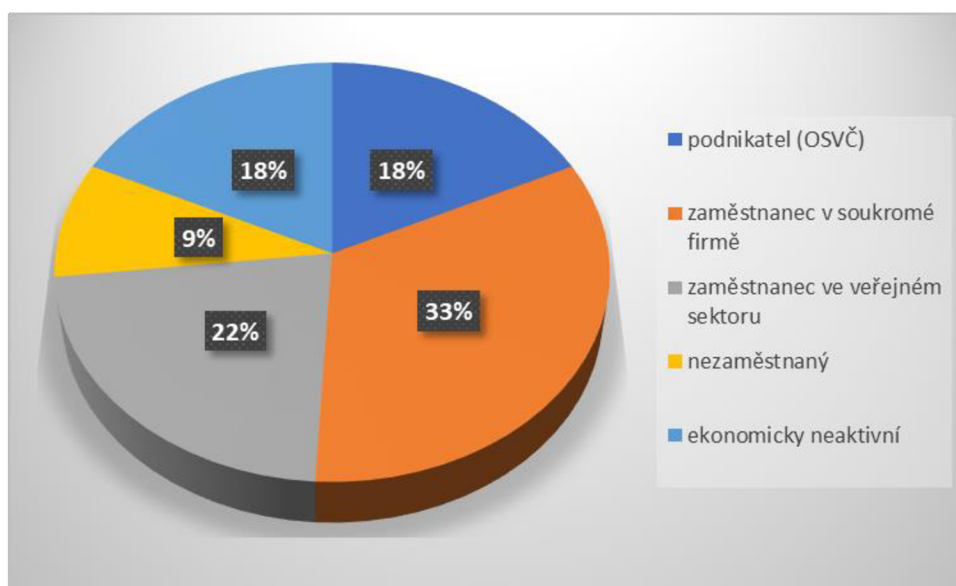
Graf 5 Výsledky výzkumu, zdroj vlastní zpracování

Další identifikační otázkou je věk respondentů, o čemž hovoří následující graf. Ve věku 18-29 let bylo 30 % respondentů, ve věku 30-44 let bylo 26 % respondentů. Ve věku 45-59 let bylo poté 25 % respondentů a starší 60 let bylo 19 % respondentů.

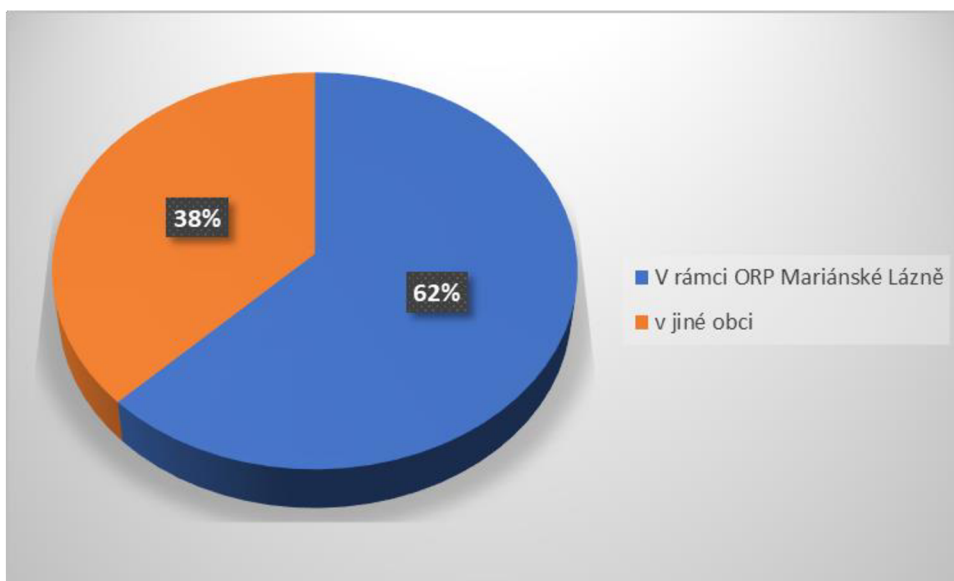
Graf 6 Výsledky výzkumu, zdroj vlastní zpracování

Další identifikační otázka se zaměřila na ekonomickou aktivitu obyvatel. Nejvíce respondentů bylo zaměstnáno v soukromé sféře. Jedná se o 33 % respondentů. 22 % respondentů je zaměstnáno ve veřejném sektoru. 18 % respondentů je podnikatelů a stejný počet je ekonomicky neaktivní. Jsou to tedy studenti, lidé v důchodu či na mateřské dovolené. Nejmenší množství respondentů bylo nezaměstnaných.

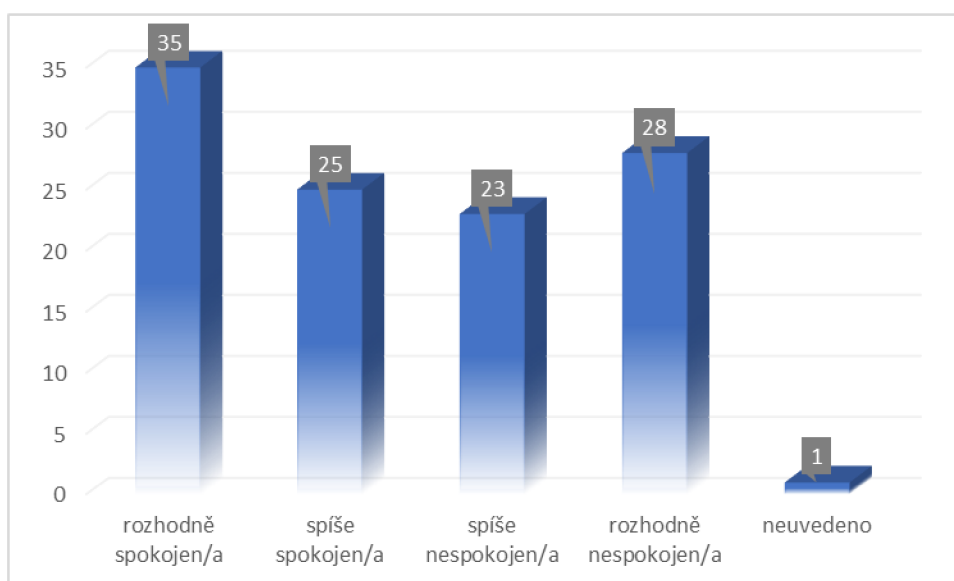
Graf 7 Výsledky výzkumu, zdroj vlastní zpracování

Další otázka se zaměřila na to, kde respondenti pracují či studují. Z výsledků uvedených v následujícím grafu je patrné, že v rámci ORP Mariánské Lázně studuje či pracuje 62 % respondentů, ostatní dojíždí.

Graf 8 Výsledky výzkumu, zdroj vlastní zpracování

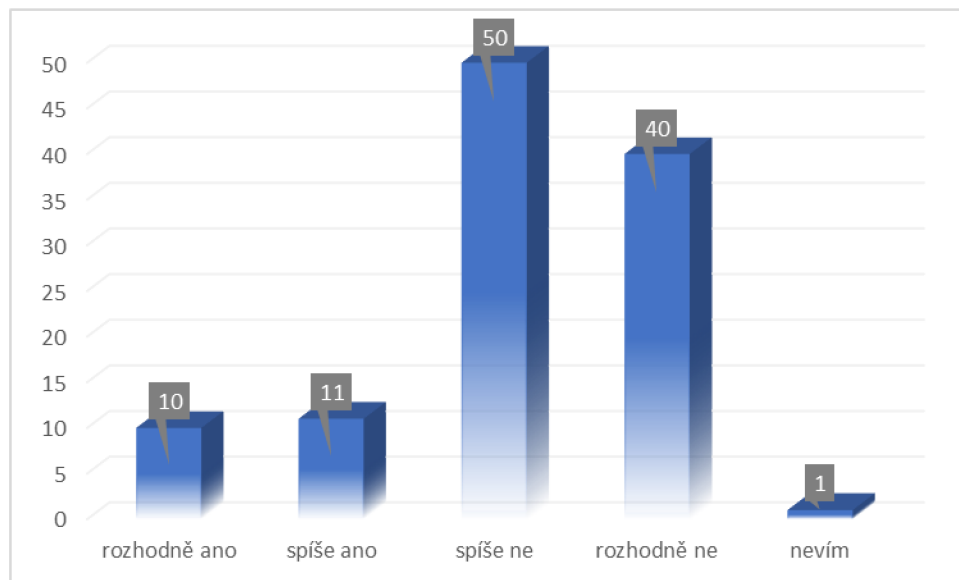
V následujícím grafu je patrné, že jsou obyvatelé s životem v obci spíše spokojeni. Konkrétně je tedy rozhodně spokojeno 35 respondentů a dalších 25 je spíše spokojeno. Spíše nespokojeno je 23 respondentů a 28 respondentů je rozhodně nespokojeno. 1 respondent neuvedl odpověď.

Graf 9 Výsledky výzkumu, zdroj vlastní zpracování

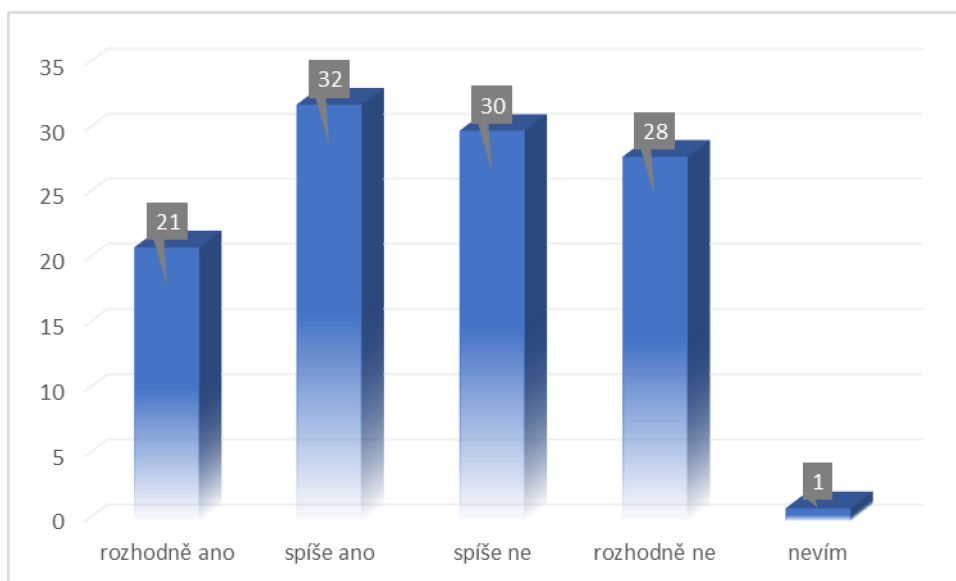
Otázka další se zaměřila na to, zda je v rámci regionu dostatečná nabídka práce či nikoliv? Na tuto otázku odpověděli respondenti spíše záporně.

Konkrétně si jen 10 respondentů myslí, že je nabídka práce rozhodně dobrá a dalších 11 respondentů je názoru, že je spíše dobrá. Spíše špatná je dle 50 dotázaných a 40 respondentů je názoru, že je určitě špatná.

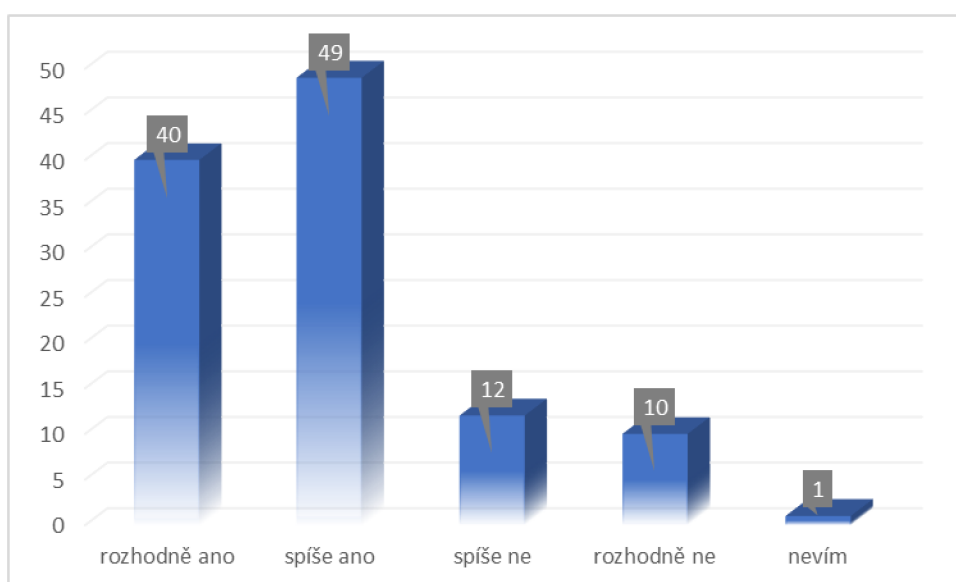
Graf 10 Výsledky výzkumu, zdroj vlastní zpracování

Poté měli respondenti možnost hodnotit to, zda region dostatečně využívá potenciál pro cestovní ruch a lázeňství. Zde bylo zjištěno, že jen 53 respondentů je kladného názoru. Dalších 30 respondentů je názoru, že spíše není dostatečně potenciál užíván a 28 respondentů je názoru, že není určitě dostatečně užíván.

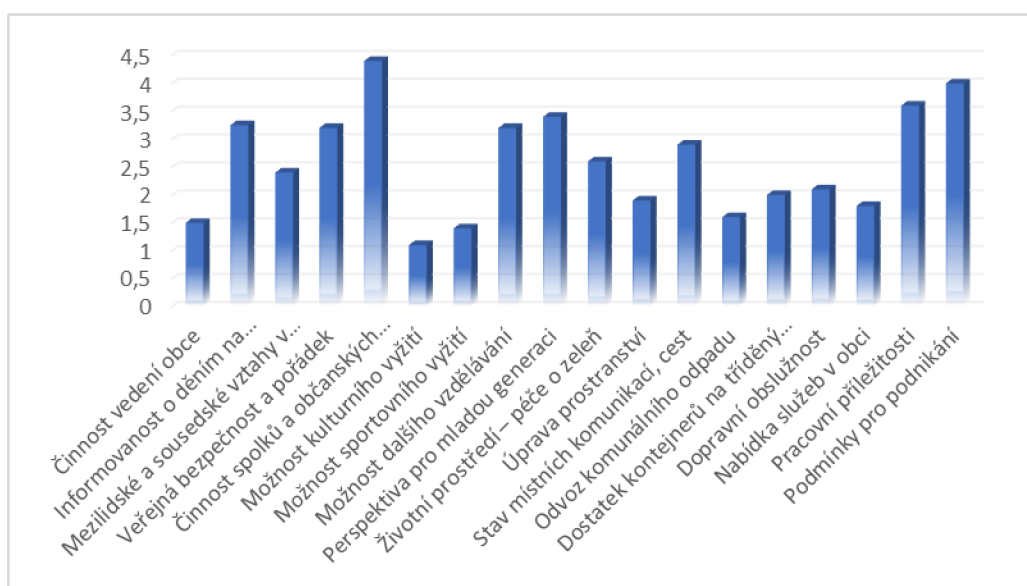
Graf 11 Výsledky výzkumu, zdroj vlastní zpracování

Veřejná doprava a infrastruktura je ze strany respondentů hodnocena kladně, jak uvádí další graf. 89 respondentů odpovědělo, že jsou spokojeni. Jen 22 respondentů uvedlo, že jsou nespokojeni.

Graf 12 Výsledky výzkumu, zdroj vlastní zpracování

Dále měli respondenti za úkol hodnotit různé faktory života v obci. Jak je z následujícího grafu možné vyvodit, nejhůře jsou hodnoceny faktory, jako je veřejná bezpečnost, která byla hodnocena průměrnou známkou 3,2. Poté činnost spolků, která byla hodnocena negativní průměrnou známkou 4,4. Dále byly hůře hodnoceny i možnosti dalšího vzdělání, a to známkou 3,2, perspektiva pro mladou generaci, a to známkou 3,4 a pracovní příležitost, kterou hodnotili respondenti známkou 3,6. V neposlední řadě byly podmínky pro podnikání hodnoceny známkou 4.

Graf 13 Výsledky výzkumu, zdroj vlastní zpracování

Poslední otázka byla otevřená. V rámci ní mohli respondenti odpovědět na to, jaké oblasti by bylo vhodné zlepšit, kde vidí prostor pro zlepšení. Zde uvedlo 8 respondentů, že by bylo vhodné zlepšit parkování ve městě. 15 respondentů uvedlo, že mnoho obchodů a služeb je po pandemii zavřeno. 17 respondentů je poté názoru, že by bylo vhodné lépe podpořit a rozvíjet malé podnikatele v obci, a to především po pandemii viru Covid 19. 40 respondentů je názoru, že zde chybí dostatek nových pracovních míst. 31 respondentů poté uvedlo, že by zlepšili komunikaci s úřady. 24 respondenti jsou názoru, že s nimi vedení obce vůbec nekomunikuje, což by samozřejmě zlepšili. 31 respondentů je

v neposlední řadě názoru, že zde není mnoho příležitostí pro studenty, ti musí dojíždět daleko do školy.

4.4 Zhodnocení problémových oblastí

Z provedené analýzy vybraného regionu bylo zjištěno mnoho zajímavých a důležitých informací, a to jak ze socio-ekonomické analýzy, tak i z dotazníkového šetření mezi obyvateli daného regionu.

Mezi nejpalčivější problém tohoto regionu je možné zajisté označit propad cestovního ruchu vybraného regionu díky pandemii viru Covid 19. Je tomu tak proto, že cestovní ruch je pro tuto oblast alfou a omegou. Pandemie viru Covid 19 se již od příchodu očkování zlepšuje, i když vznikají různé jiné mutace. Lze předpokládat, že se již situace zlepší a dostane plně pod kontrolu. Dalším problémem, který však vyvstal koncem února roku 2022, je útok Ruska na Ukrajinu. Tento válečný akt má však dalekosáhlé následky, a to i na sledovanou oblast, do které mířilo ročně mnoho ruských turistů. Odliv těchto turistů bude spíše výrazný pro lázně Karlovy Vary, ale i zde lze počítat s poklesem turistů a lázeňských hostů z této země. Je proto vhodné doporučit, aby se lázeňství více propagovalo jak v tuzemsku, tak i v blízkých okolních zemích, jako je Německo, Rakousko, Polsko a Slovensko. Je tomu tak proto, že zdejší cestovní ruch je důležitou složkou pro ekonomiku daného regionu. Lázeňští hosté tedy mají pozitivní vliv na zisky nejen hotelů a restaurací, ale i na jiné obchody a služby. Pokud dojde k razantnímu propadu hostů, lze předpokládat další uzavření služeb, vyšší nezaměstnanost, která již v roce 2020 a 2021 byla vyšší, než je celorepublikový průměr a průměr v rámci kraje. Je tedy důležité zaměřit se na jiné portfolio klientů. Město se musí přestat soustředit na hosty z Ruska a prezentovat pestrou nabídku služeb v sousedících zemích. K tomu je nutné vytvořit katalogy služeb, spolupracovat s různými cestovními agenturami v tuzemsku i zahraničí. Vložit profil na sociální síti nejen v rámci České republiky, ale i v zahraničí. Vhodné sociální sítě jsou nejen Facebook, ale i Instagram, TikTok, YouTube. Je nutné vytvořit pro mladé návštěvníky nové

aktivity. Za vhodné se jeví rozšíření wellness, nabídky víkendových wellness aktivit pro mladé. Rozšířit nabídku fitness atd. Kombinací různých přírodních zdrojů, služeb, je tedy nutné vyvinout ve spolupráci i s vedením obcí nové služby, které zvýší konkurenceschopnost lázní a povedou k lepšímu využití potenciálu.

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že obyvatelé nejsou příliš informováni o dění v rámci obcí. Přitom platí, že pokud má obec dobře prosperovat a být vhodně řízená, měla by obec svým obyvatelům naslouchat, umožnit jim podílet se na rozvoji obce. Proto je vhodné obcím doporučit, aby se obyvatelé více zapojili do diskuzí o směřování své obce, podíleli se na aktivitách, které jsou pro obyvatele žádoucí. Obyvatelé mohou být zdrojem řady důležitých myšlenek a nápadů. Proto by na to měly obce myslet. Měly by pravidelně realizovat různé dotazníky, měly by zřídit např. profil na Facebooku či jiné sociální síti, kde by mohli obyvatelé klást své požadavky, názory, informace. Obec by měla být obyvatelům více přístupná, měla by jim naslouchat na pravidelných zasedáních zastupitelstva. O nich musí samozřejmě zastupitelstvo dostatečně předem informovat a to např. rozhlasem, sms zprávami, na sociální síti atd.

S občanskou vybaveností jsou obyvatelé spíše spokojeni. Obyvatelé žijící v rámci města Mariánské Lázně byli ve větší míře spokojeni s občanskou vybavení, obyvatelé v menších obcích byli mírně více nespokojeni, ale i tak průměrné hodnoty byly velmi kladné, proto v této oblasti není nutné činit nějaké výrazné změny. Na druhou stranu však bylo zjištěno, že dochází ke stárnutí obyvatel v rámci ORP Mariánské Lázně, a to ještě více, než v rámci kraje či České republiky. Z tohoto důvodu musí vedení obcí na tuto skutečnost reflektovat a připravit plán rozšíření sociálních služeb pro seniory. Je vhodné zvážit i dotace ze strany Evropské unie na vybudování těchto služeb.

Z pohledu ekonomického bylo zjištěno, že obyvatelé sdílí názor, že není dostatečně podporováno malé a střední podnikání. Zde je tedy patrný prostor

pro zlepšení především z pohledu lepší informovanosti. Bylo by vhodné více zaměřit pozornost na nové podniky či budoucí podnikatele. Vhodné je tyto subjekty více informovat o dotačních titulech, poskytnout jim více informací, možnosti spolupráce. Velkou možností pro zlepšení je také pronájem neužívaných prostor z pohledu obcí, či prodeje nepotřebných pozemků. Je vhodné totiž využít celkem dobrou dopravní dostupnost v regionu a podpořit začínající podnikatele. Existuje zde možné vybudovat průmyslovou zónu. Mnoho podniků, které nabízely služby, a to před pandemií viru Covid 19 však ukončilo svou činnost a je zde mnoho prostor pro podnikání, což je nutné opět využít.

Problémem je také dle obyvatel města Mariánské Lázně špatné možnosti parkování. Je vhodné proto přistoupit k tvorbě nových parkovacích míst. Např. je vhodné u místních sídlišť vybudovat podzemní či nadzemní parkoviště.

V neposlední řadě je problémem nízká vzdělanost obyvatel. Přitom bylo zjištěno, že obyvatelé dojíždí za studium do okolních větších měst, i do hlavního města Prahy. Nízká vzdělanost je přitom problémem pro rozvoj obce. Je to bariéra v dalším fungování ekonomiky a společnosti. Proto je vhodné zlepšit tuto situaci. Je vhodné např. zaměřit se na různé vysoké školy, zda nemají zájem rozšířit svou oblast působení na jiný kraj, otevřít zde obory zaměřující se na cestovní ruch, na lázeňství, balneo-provoz atd.

5 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat a poukázat na hospodářský rozvoj regionu Mariánské Lázně. Tento cíl byl v bakalářské práci naplněn.

Nejprve bylo zjištěno, že region je klasická jednotka umělé povahy, která je nekonvenční a zatím objektivně nedefinovaná. Je to složitý dynamický prostorový systém, který vznikl na zemském povrchu na základě interakce přírodních a socio-ekonomických jevů.

Každý region by se přitom měl dostatečně rozvíjet neboli odstraňovat nejhorší nedostatky. Jedná se o složitý postup v oblasti environmentální, kulturní a hospodářské. Tento rozvoj se odehrává v daném regionu, napomáhající k narůstání hospodářské soutěže a stálému vývoji v oblasti hospodářské, sociální a územní. Jedná se tedy o lepší využití a zvyšování potenciálu ve vymezeném území. Jedním z hlavních úkolů regionálního rozvoje je napomáhat tvorbě parciálních činností, ty představují pro region jádro ekonomiky, mezi ně řadíme zavedení nových výrobních postupů, technik, zdokonalování vzdělání odborné síly pracovníků, používání moderních zdrojů energie aj.

V rámci této bakalářské práce byl analyzován region ORP Mariánské Lázně. Nejprve byla provedena socio-ekonomická analýza. Zde byly sledovány faktory, jako je obyvatelstvo, ekonomika, sociální vybavenost atd. Následně byl proveden průzkum mezi obyvateli daného regionu. Na základě výsledků poté byly definovány klíčové problémové oblasti, jako je propad cestovního ruchu, nutnost rozšíření portfolia klientů lázní, zvýšit možnosti pracovního uplatnění, zlepšit možnosti parkování. Dále bylo definováno, že je vhodné zvýšit možnosti vzdělávání, které by se měly zaměřit především na oblasti cestovního ruchu. Dále bylo uvedeno, že je nutné zlepšit komunikativnost vedení obcí se svými obyvateli. V neposlední řadě bylo uvedeno, že je nutné vzhledem ke stárnutí populace zvýšit služby v této oblasti.

6 Seznam literatury

Publikace

ANDĚL, Jiří. *Sociogeografická regionalizace*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta UJEP, 1996. ISBN 80-7044-112-7.

BOHÁČKOVÁ, Ivana a Magdalena HRABÁNKOVÁ. *Strukturální politika Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-111-6.

BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.

BOWEN, Glen A. Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*. 2009, roč. 9, č. 2. DOI: 10.3316/QRJ0902027. ISSN 1448-0980.

BLOTEVOGEL, Hans Heinrich. Zur Konjunktur der Regionsdiskurse. *Informationen zur Raumentwicklung*, 2000, nr. 9/10, pp. 491-506. ISSN 2698-8410.

COOKE, Phillip a Andrea PICCALUGA et al. *Regional Development in the Knowledge Economy*. Abingdon: Routledge, 2006. ISBN 978-0-415-36553-6.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a kol. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-347-9.

FRAIT, Jan a Robert ZEDNÍČEK. *Makroekonomie*. Ostrava: VŠB-TU, 1996. ISBN 80-7078-296-1.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. 2..vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-736-7815-9.

HARMÁČEK, Jaromír. *Teorie, realita a rozvojové souvislosti ekonomického růstu v nejméně rozvinutých zemích (LDCs)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3962-4.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016. ISBN 80-262-0982-6.

JÍLKOVÁ, Eva a kol. *Hospodářská politika a regionální rozvoj*. Olomouc: Moravská vysoká škola, 2018. ISBN 978-80-7455-070-6.

KUŠAR, Simon a Andrej ČERNE. Regional, spatial and environmental indicators for an assessment of regional development, structure and potentials. *Dela*, 2006, Issue 26, pp. 27-41. ISSN 1580-9250.

KREJČÍ, Tomáš a kol. *Regionální rozvoj: teorie, aplikace, regionalizace*. 2. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-914-8.

KAHOUN, Jan. *Ukazatele regionální konkurenceschopnosti v České republice*. Praha: Working Paper CES VŠEM, 2007, č. 6. ISSN 1801-2728.

KLAPKA, Pavel. *Regiony a regionální taxonomie: koncepty, přístupy, aplikace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. ISBN 978-80-244-5448-1.

LIPTÁKOVÁ, Katarína. Ľudský potenciál ako jeden z faktorov regionálneho rozvoja. In: *2nd Central European Conference in Regional Science – CERS* [CD]. Košice: Technická univerzita Košice, 2007. ISBN 978-80-8073-957-7.

MALINOVSKÝ, Jan a Jan SUCHÁČEK. *Velký anglicko-český slovník vysvětlující pojmy regionálního rozvoje a regionální politiky Evropské unie*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2006. ISBN 80-248-1117-0.

MACHÁČEK, Jaroslav, Petr TOTH a René WOKOUN. *Regionální a municipální ekonomie*. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1836-7.

NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2514-6.

PROCHÁZKOVÁ, Dana. *Principy udržitelného rozvoje*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. ISBN 978-80-87472-21-7.

PAVLÍK, Marek a kol. *Regiony budoucnosti: spolupráce, bezpečí, efektivita: inspirace pro rozvoj měst a regionů s příklady dobré praxe*. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-1310-1.

PIKE, Andy, RODRÍGUEZ-POSE, Andrés a John TOMANEY. What King of Local and Regional Development and for Whom? *Regional Studies*, 2007, Vol. 41, Issue 9, pp. 1253-1269, ISSN 1360-0591.

ROJÍČEK, Marek a kol. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5858-9.

SKOKAN, Karel. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis, 2004. ISBN 80-7329-059-6.

STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

SAMSON, Štefan a kol. *Regionálna ekonomika*. Košice: Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach, 2001. ISBN 80-7099-716-8.

SAMSON, Štefan. Ukazovatele hodnotiace úroveň regiónov. In: *Národná a regionálna ekonomika VII* [online]. 2008, s. 782-793. ISBN 978-80-553-0084-9 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <http://www3.ekf.tuke.sk/konfera2008/zbornik/files/prispevky/samson.pdf>.

SOUKUP, Jindřich a kol. *Makroekonomie*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-537-7.

SEDLÁKOVÁ, Renata. *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 80-247-3568-9.

TVRDOŇ, Jozef, Marta HAMALOVÁ a Elena ŽÁRSKA. *Regionálny rozvoj*. Bratislava: Ekonóm, 1995. ISBN 80-225-0671-0.

WOKOUN, René a kol. *Regionální rozvoj: východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde Praha, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

WISHLADE, Fiona a YUILL, Douglas. *Measuring Disparities for Area Designation Purposes: Issues for the European Union*. Regional and Industrial Policy Research Paper, Number 24. Glasgow: University of Strathclyde, 1997.

Internetové zdroje

ČSU. *Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS): metodická část* [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/131222971/cz_nuts_metodika.pdf/abd2b7fa-4e7f-4926-afc5-b58ed66d9719?version=1.3.

ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE. NUTS klasifikace ČR. *Portál územního plánování* [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/nuts.asp>.

VEŘEJNÁ SPRÁVA ONLINE. *Města obce online* [online]. 2021 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://mesta.obce.cz/>.

MUML. *Strategický plán Mariánské lázně*, [online]. 2021 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://www.muml.cz/mesto-a-jeho-sprava/investice-a-rozvoj/strategicky-plan/>

ČSU. Profil regionu, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xk/so_orp_marianske_lazne

ČSÚ. *Pokles cestovního ruchu*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: URL:<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/cestovni-ruch-4-ctvrtleti-2020>

ČSÚ. *Obyvatelstvo*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: URL:<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>

ČSÚ. *Sčítání lidu, domů a bytů*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30712&pvo=ZVKR007&pvokc=100&pvoch=3051

ČSÚ. *Organizační statistiky*, [online]. 2020 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>

MMR. *Principy udržitelného rozvoje*, [online]. 2022 [cit. 2021-09-22]. Dostupné z: NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2514-6.

Zákony

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje.

Zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů